ROK XXXVI. NUMER 5.

DZIENNIK URZĘDOWY

KURATORJUM OKRĘGU SZKOLNEGO LWOWSKIEGO

Lwów, dnia 25 maja 1932.

TREŚĆ:

I. Część.

II. Część.

Część pierwsza.

1.

Ustawa o ustroju szkolnictwa.

Ustawa z dnia 11 marca 1932 r. Dz. Urz. R. P. Nr. 38. poz. 389.

Wstęp.

Ustawa niniejsza wprowadza takie zasady ustroju szkolnictwa, które mają Państwu ułatwić organizację wychowania i kształcenia ogółu na świadomych swych obowiązków i twórczych obywateli Rzeczypospolitej, obywatelom tym — zapewnić jak najwyższe wyrobienie religijne, moralne, umysłowe i fizyczne oraz jak najlepsze przygotowanie do życia, zdolniejszym zaś i dzielniejszym jednostkom ze wszelkich środowisk umożliwić osiągnięcie najwyższych szczebli naukowego i zawodowego wykształcenia.

Postanowienia ogólne.

Art. 1. (1) Szkoły i zakłady naukowe i wychowawcze, utrzymywane wyłącznie przez Państwo, noszą nazwę szkół (zakładów) państwowych.

(2) Szkoły (zakłady), utrzymywane przez Państwo wspólnie z samorządem terytorjalnym lub gospodarczym na mocy osobnych ustaw, noszą nazwę szkół (zakładów) publicznych.

(3) Wszystkie inne szkoły (zakłady) noszą nazwę szkół (zakładów) prywatnych.

Art. 2. (1) Podstawę organizacyjną i programową ustroju szkolnictwa stanowi siedmioletnia szkoła powszechna najwyżej zorganizowana (III-go stopnia). Programy będą tak ułożone, aby umożliwiały młodzieży, odpowiednio uzdolnionej, przejście ze szkół jednych typów do drugich oraz ze szkół niższych stopni do wyższych.

(2) Organizację wszelkich typów szkolnictwa z wyjątkiem, przewidzianym w art. 51 ust. 2, czas trwania nauki, programy oraz warunki przejścia z jednych szkół do drugich określa Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego. Programy przedmiotów zawodowych w szkołach zawodowych ustala Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego po wysłuchaniu opinji ministrów zainteresowanych w zakresie ich ustawowo określonej właściwości.

Art. 3. Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego może dla celów doświadczalnych zakładać poszczególne szkoły, oparte na odmiennych zasadach organizacyjnych niż zasady, określone w niniejszej ustawie.

Postanowienia szczegółowe.

I. Przedszkola.

Art. 4. Dla dzieci w wieku od 3 lat ukończonych do czasu rozpoczęcia obowiązku szkolnego organizuje się przedszkola, które mają na celu wychowanie fizyczne i psychiczne przez stworzenie odpowiednich ku temu warunków.

II. Szkolnictwo powszechne.

Art. 5. Nauka w zakresie szkoły powszechnej jest obowiązkowa.

Art. 6. (1) Obowiązek szkolny trwa dla każdego dziecka lat siedem.

(2) Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego może na pewnych obszarach lub w poszczególnych miejscowościach przedłużyć czas trwania obowiązku szkolnego do lat ośmiu; może również skrócić go do lat sześciu, o ile to będzie konieczne ze względu na warunki organizacji szkolnictwa powszechnego na tych terenach.

(3) O ile w ciągu trwania obowiązku szkolnego dziecko nie ukończy nauki w zakresie szkoły powszechnej, obowiązek szkolny może być dla niego przedłużony o rok.

Art. 7. (1) Obowiązek szkolny zaczyna się z początkiem roku szkolnego w tym roku kalendarzowym, w którym dziecko kończy siedem lat życia.

(2) Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego może na pewnych obszarach lub w poszczególnych miejscowościach opóźnić lub przyśpieszyć rozpoczęcie obowiązku szkolnego o jeden rok; przyśpieszenie obowiązku szkolnego nie może dotyczyć dzieci, które przed rozpoczęciem roku szkolnego nie ukończą sześciu lat życia.

(3) Obowiązek szkolny może być odraczany dla dzieci, opóźnionych w rozwoju fizycznym lub umysłowym, oraz dla tych, które z powodu warunków komunikacyjnych mają utrudniony dostep do szkoły. Szczegółowe normy ustala rozporządzenie Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

(4) Mogą być przyjmowane do publicznych szkół powszechnych w miarę wolnych miejsc dzieci, które nie podlegają jeszcze obowiązkowi szkolnemu, a ukończyły sześć lat życia, jeżeli wykażą odpowiedni rozwój fizyczny i umysłowy.

Art. 8. Czas trwania obowiązku szkolnego dzieci anormalnych określa Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego. Dzieci te mogą być zwolnione od obowiązku szkolnego, o ile niema zorganizowanej dla nich szkoły specjalnej (art. 13).

Art. 9. Obowiązek szkolny wypełnia się przez pobieranie nauki: a) w publicznej szkole powszechnej, b) w innej szkole, c) w domu. Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego określa warunki, na których nauka w innej szkole lub w domu uznana będzie za wypełnienie obowiązku szkolnego, oraz ustala rygory w stosunku do uchylających się wogóle od tego obowiązku.

Art. 10. (1) Szkoła powszechna obejmuje zasadniczo siedmioletni kurs nauki.

(2) W razie przedłużenia, względnie skrócenia, czasu trwania obowiązku szkolnego (art. 6 ust. 2) czas trwania nauki szkolnej ulega stosownej zmianie.

Art. 11. (1) Szkoła powszechna ma za zadanie dać na poziomie, odpowiadającym wiekowi i rozwojowi dziecka, potrzebne ogółowi obywateli jednolite podstawy wychowania i wykształcenia ogólnego oraz przygotowanie społeczno - obywatelskie z uwzględnieniem potrzeb życia gospodarczego.

(2) W programie szkoły powszechnej rozróżnia się trzy szczeble: szczebel pierwszy obejmuje elementarny zakres wykształcenia ogólnego, — szczebel drugi jest rozszerzeniem i pogłębieniem szczebla pierwszego, szczebel trzeci ma nadto przysposobić młodzież pod względem społeczno-obywatelskim i gospodarczym. Zagadnienia kulturalno-gospodarcze środowiska, w którem szkoła się znajduje, winny być uwzględniane w materjale naukowym wszystkich trzech szczebli.

Art. 12. (1) Pod względem organizacyjnym rozróżnia się szkoły powszechne trzech stopni. Szkołą stopnia I-go jest szkoła, która realizuje pierwszy szczebel programowy wraz z najważniejszemi składnikami programowemi szczebla drugiego i trzeciego; szkoła stopnia II-go realizuje pierwszy i drugi szczebel programowy wraz z najważniejszemi składnikami programowemi szczebla trzeciego; szkoła stopnia III-go realizuje wszystkie trzy szczeble programowe w pełnym zakresie.

(2) Szkoła powszechna III-go stopnia realizuje pierwszy szczebel programowy w czterech pierwszych latach nauki, drugi szczebel programowy w piątym i szóstym roku nauki, trzeci szczebel programowy w siódmym, względnie — w ośmioletniej szkole — w siódmym i ósmym roku nauki.

Art. 13. Wychowanie i kształcenie dzieci anormalnych odbywa się w zakładach i szkołach powszechnych specjalnych, względnie w oddziałach specjalnych.

Art. 14. Publiczne szkolnictwo powszechne będzie tak zorganizowane, ażeby obywatele mieli możność kształcenia dzieci w szkołach możliwie najwyższego stopnia. Zasady ułożenia planu sieci szkolnej i sposób jego realizacji określa rozporządzenie Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

III. Dokształcanie.

Art. 15. (1) Młodzież, która wypełni obowiązek szkolny, a nie uczęszcza do żadnej szkoły, podlega do 18 roku życia włącznie obowiązkowemu dokształcaniu.

(2) Zadaniem dokształcania jest pogłebienie indywidualnego i społeczno-obywatelskiego wychowania młodzieży oraz rozszerzenie ogólnego wykształcenia w dostosowaniu do potrzeb życia gospodarczego i zawodów, w których młodzież pracuje.

(3) Dokształcanie odbywa się bądź w szkołach i na kursach dokształcających ogólnych, bądź w szkołach dokształcających zawodowych (art. 26).

Art. 16. (1) Od obowiązkowego dokształcania zwolnieni są ci, którzy po wypełnieniu obowiązku szkolnego ukończą co najmniej dwuletnią naukę w szkole, uznanej przez Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego za wystarczającą.

(2) Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego zwalnia od obowiązkowego dokształcania młodzież, dla której niema zorganizowanej ani odpowiedniej szkoły dokształcającej zawodowej, ani ogólnej, ani odpowiednich kursów dokształcających.

(3) Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego ustala rygory w stosunku do uchylających się od tego obowiązku.

Art. 17. Młodzież w wieku powyżej lat 18 oraz dorośli będą mogli pogłębiać i rozszerzać swoje wykształcenie — w szkołach i na kursach dokształcających oraz przy pomocy innych instytucyj oświaty pozaszkolnej według zasad, jakie ustala rozporządzenie Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

Art. 18. W wypadkach, w których zdobycie wykształcenia poza szkołą jest możliwe, odpowiednio zorganizowany przez Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego system egzaminów pozwoli na uzyskanie takich uprawnień, jakie zapewniają świadectwa odpowiednich szkół

IV. Szkolnictwo średnie ogólnokształcace.

Art. 19. Szkoła średnia ogólnokształcąca ma za zadanie dać młodzieży podstawy pełnego rozwoju kulturalnego, przygotować ją do czynnego udziału w życiu zorganizowanego w ramach państwowych społeczeństwa oraz przygotowywać ją do studjów w szkołach wyższych.

Art. 20. (1) Szkoła średnia ogólnokształcąca jest sześcioletnia i składa się z czteroletniego gimnazjum i dwuletniego liceum.

(2) Obok szkół, obejmujących gimnazjum i liceum, mogą być tworzone szkoły, obejmujące tylko gimnazjum lub tylko liceum.

Art. 21. (1) Gimnazjum jest pod względem programowym w zasadzie jednolite i obejmuje naukę języka łacińskiego. Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego może jednak tworzyć gimnazja bez nauki języka łacińskiego.

(2) Program gimnazjum opiera się na drugim szczeblu programowym szkoły powszechnej i uwzględnia obok wykształcenia ogólnego praktyczne potrzeby życia.

Art. 22. (1) Liceum różniczkuje się pod względem programowym na wydziały, których podstawę dydaktyczną stanowią odpowiednio dobrane grupy przedmiotów.

(2) Program liceum opiera się na programie gimnazjum i daje teoretyczno-naukowe przygotowanie do studjów w szkołach wyższych.

Art. 23. Do pierwszej klasy gimnazjum przyjmuje się kandydatów, którzy ukończyli co najmniej lat 12, — do liceum kandydatów, którzy ukończyli co najmniej lat 16. Górną granicę wieku kandydatów ustala Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

V. Szkolnictwo zawodowe.

Art. 24. Szkolnictwo zawodowe ma za zadanie przygotować wykwalifikowanych zawodowo pracowników dla życia gospodarczego przez teoretyczne i praktyczne kształcenie zawodowe z uwzględnieniem potrzebnego zakresu wykształcenia ogólnego oraz przez wychowanie społeczno-obywatelskie.

Art. 25. (1) Szkolnictwo zawodowe obejmuje szkoły i kursy zawodowe.

(2) Szkoły zawodowe dzielą się na szkoły: a) dokształcające, b) typu zasadniczego, c) przysposobienia zawodowego.

Art. 26. (1) Szkoły dokształcające zawodowe dają młodzieży, pracującej zawodowo, która wypełniła obowiązek szkolny i podlega obowiązkowemu dokształcaniu (art. 15 i 16), niezbędne wiadomości zawodowe teoretyczne i pogłębienie wykształcenia praktycznego, otrzymywanego w warsztacie pracy zarobkowej.

(2) Program szkół dokształcających zawodowych, oparty bądź na pierwszym, bądź na drugim szczeblu programowym szkoły powszechnej, rozłożony jest zasadniczo na trzy lata. Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego może zależnie od potrzeb zawodu skrócić lub przedłużyć czas ten o rok.

Art. 27. (1) Szkoły zawodowe typu zasadniczego dają przygotowanie zawodowe teoretyczne i praktyczne i dzielą się na szkoły stopnia: a) niższego, b) gimnazjalnego, c) licealnego.

(2) Niezależnie od tych szkół organizowane są szkoły mistrzów i szkoły nadzorców.

Art. 28. Szkoły zawodowe stopnia niższego mają charakter wybitnie praktyczny. Program ich opiera się na pierwszym szczeblu programowym szkoły powszechnej i jest rozłożony zależnie od zawodu na 2 do 3 lat. Na pierwszy rok nauczania przyjmuje się zależnie od zawodu kandydatów, którzy w danym roku kalendarzowym kończą co najmniej 13 lub 14 lat życia.

Art. 29. (1) Szkoły zawodowe stopnia gimnazjalnego dają obok przygotowania praktycznego przygotowanie zawodowe teoretyczne oraz uwzględniają w potrzebnym zakresie wykształcenie ogólne.

(2) Program ich opiera się na drugim lub trzecim szczeblu programowym szkoły powszechnej i zależnie od zawodu jest rozłożony na dwa do czterech lat. Dolną granicę wieku przyjmowania kandydatów, która nie może schodzić poniżej lat 13, określa Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

Art. 30. W miarę możności będą tworzone kursy, na których odpowiednio uzdolnieni absolwenci różnych stopni szkół zawodowych, pragnący przejść do szkół wyższych stopni, będą mogli uzupełnić swe wykształcenie.

Art. 31. Szkoły zawodowe stopnia licealnego dają, oprócz przygotowania praktycznego, głębsze przygotowanie zawodowe teoretyczne oraz uwzględniają w odpowiednim zakresie wykształcenie ogólne. Program ich opiera się na programie gimnazjum ogólnokształcącego, zależnie zaś od zawodu jest rozłożony na 2 do 3 lat. Na pierwszy rok nauczania przyjmuje się kandydatów, którzy w danym roku kalendarzowym kończą co najmniej 16 lat życia.

Art. 32. Szkoły mistrzów i szkoły nadzorców są przeznaczone dla wykwalifikowanych rzemieślników i pracowników przemysłowych lub technicznych i dają rozszerzenie wiedzy zawodowej. Przyjmuje się do nich osoby, które złożyły egzamin czeladniczy lub posiadają inne przygotowanie, uznane przez Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego za wystarczające, oraz odbyły następnie 3-letnią praktykę zawodową.

Art. 33. Szkoły przysposobienia zawodowego są przeznaczone dla absolwentów wszystkich szkół wszelkich stopni i dają elementy wiedzy zawodowej dla wprowadzenia w zawód. Szkoły te są roczne.

Art. 34. (1) Dolna granica wieku przyjęcia do szkół zawodowych stopnia niższego i gimnazjalnego może być dla poszczególnych kandydatów obniżona o rok, jeżeli wynosi nie mniej niż 14 lat.

(2) Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego ustala górną granicę wieku przyjmowania kandydatów do wszelkich szkół zawodowych typu zasadniczego.

(3) Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego po wysłuchaniu opinji ministrów, zainteresowanych w zakresie ich ustawowo określonej właściwości, może w drodze rozporządzenia uzależnić przyjęcie kandydatów do poszczególnych szkół typu zasadniczego oraz szkół przysposobienia zawodowego od odbycia uprzedniej praktyki zawodowej. Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego po wysłuchaniu opinji ministrów, zainteresowanych w zakresie ich ustawowo określonej właściwości, może w drodze rozporządzenia również uzależnić wydanie świadectwa ukończenia tych szkół od odbycia praktyki zawodowej poszkolnej.

Art. 35. Kursy zawodowe przeznaczone są dla osób, specjalizujących się w pewnych działach danego zawodu. Czas trwania kursów zależny jest od potrzeb danej specjalności.

VI. Kształcenie kandydatów na nauczycieli.

Art. 36. Kształcenie kandydatów na nauczycieli ma na celu przygotowanie pracowników, posiadających potrzebną do spełniania zawodu nauczycielskiego wiedzę oraz przygotowanie pedagogiczne i społeczno-obywatelskie.

A) Wychowawczynie przedszkoli.

Art. 37. (1) Kształcenie kandydatek na wychowawczynie przedszkoli odbywa się:

a) w 4-letnich seminarjach dla wychowawczyń przedszkoli;

b) w 2-letnich liceach dla wychowawczyń przedszkoli.

(2) Na pierwszy rok nauczania seminarjum przyjmuje się kandydatki. które w danym roku kalendarzowym kończą co najmniej lat 13, — na pierwszy rok liceum kandydatki, które ukończyły co najmniej lat 16. Górną granicę wieku kandydatek określa Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

Art. 38. (1) Program seminarjum dla wychowawczyń przedszkoli opiera się na drugim szczeblu programowym szkoły powszechnej, program liceum opiera się na programie gimnazjum.

(2) Program seminarjum i liceum obejmuje wykształcenie ogólne, przygotowanie społeczno-obywatelskie i pedagogiczne oraz praktykę pedagogiczną.

Art. 39. Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego określa czas trwania i organizację praktyki pedagogicznej uczennic seminarjów i liceów dla wychowawczyń przedszkoli; praktyka ta odbywa się w przedszkolach, istniejących z reguły przy tych zakładach, i w innych przedszkolach.

B) Nauczyciele szkół powszechnych.

Art. 40. (1) Kształcenie kandydatów na nauczycieli szkół powszechnych odbywa się:
a) w 3-letnich liceach pedagogicznych,
b) w 2-letnich pedagogjach.

(2) Na pierwszy rok nauczania liceum pedagogicznego przyjmuje się kandydatów, którzy ukończyli co najmniej lat 16, — na pierwszy rok pedagogjum kandydatów, którzy ukończyli co najmniej 18 lat. Górną granicę wieku kandydatów określa Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

Art. 41. (1) Program liceum pedagogicznego opiera się na programie gimnazjum, program pedagogjum na programie liceum ogólnokształcącego.

(2) Program liceum pedagogicznego i pedagogjum obejmuje wykształcenie ogólne, przygotowanie społeczno-obywatelskie, wykształcenie pedagogiczne oraz praktykę pedagogiczną.

(3) Program pedagogjum uwzględnia nadto specjalizację w zakresie obranych grup przedmiotów.

Art. 42. Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego określa czas trwania i organizację praktyki pedagogicznej uczniów tych zakładów; praktyka ta odbywa się w szkołach powszechnych, istniejących z reguły przy tych zakładach (szkoły ćwiczeń) i w innych publicznych szkołach powszechnych, względnie posiadających prawo publiczności.

Art. 43. Dla umożliwienia młodzieży zamiejscowej uczenia się w liceach pedagogicznych i pedagogjach będą przy tych zakładach z reguły organizowane internaty.

Art. 44. Przygotowanie nauczycieli szkół powszechnych do nauczania w szkołach specjalnych odbywa się w zakładach i na kursach rocznych lub dwuletnich.

C) Nauczyciele szkół średnich ogólnokształcących, seminarjów i liceów dla wychowawczyń przedszkoli, liceów pedagogicznych i pedagogjów.

Art. 45. (1) Przygotowanie nauczycieli szkół średnich ogólnokształcących, seminarjów i liceów dla wychowawczyń przedszkoli, liceów pedagogicznych i padagogjów obejmuje wykształcenie w zakresie obranej dziedziny wiedzy (umiejętności), przygotowanie społeczno-obywatelskie, wykształcenie pedagogiczne oraz praktykę pedagogiczną.

(2) Kształcenie w zakresie obranej dziedziny wiedzy (umiejętności) odbywa się w szkołach wyższych na zasadach, jakie określa rozporządzenie Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego po zasięgnięciu opinji Rad Wydziałowych szkół akademickich. W razie braku odpowiednich szkół wyższych, kształcenie odbywa się w sposób, określony przez Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

(3) Po ukończeniu kształcenia w zakresie obranej dziedziny wiedzy odbywa się kształcenie pedagogiczne na kursach pedagogicznych co najmniej rocznych, przyczem dla kandydatów na nauczycieli przedmiotów pedagogicznych czas ten może być skrócony. Kursy pedagogiczne mogą być organizowane przy szkołach wyższych lub oddzielnie.

(4) Przygotowanie społeczno-obywatelskie odbywa się bądź na studjum, przewidzianem w art. 53, bądź na kursach pedagogicznych.

(5) Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego określa czas trwania i organizację praktyki pedagogicznej. Praktyka ta odbywa się w szkołach, wymienionych w ustępie pierwszym, bądź związanych z kursami pedagogicznemi (ust. 3), bądź nie związanych.

D) Nauczyciele szkół zawodowych.

Art. 46. (1) Przygotowanie nauczycieli przedmiotów zawodowych oraz prowadzących praktyczną naukę zawodu nauczycieli i instruktorów obejmuje wykształcenie zawodowe i praktykę zawodową, przygotowanie społeczno-obywatelskie, wykształcenie pedagogiczne i praktykę pedagogiczną.

(2) Kształcenie zawodowe kandydatów na nauczycieli przedmiotów zawodowych odbywa się:

a) dla szkół dokształcających zawodowych i szkół zawodowych stopnia niższego — w odpowiednich szkołach zawodowych stopnia licealnego;

b) dla szkół zawodowych stopnia gimnazjalnego i licealnego — w szkołach wyższych na zasadach, jakie określa rozporządzenie Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, wydane po wysłuchaniu opinji zainteresowanych ministrów;

c) jeżeli chodzi o zawody, dla których niema szkół stopnia licealnego (pkt. a) lub szkół wyższych (pkt. b), — w sposób, oznaczony przez Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, po wysłuchaniu opinji zainteresowanych ministrów.

(3) Kształcenie zawodowe kandydatów na nauczycieli, prowadzących naukę praktyczną zawodu w szkołach dokształcających zawodowych oraz w szkołach zawodowych stopnia niższego, gimnazjalnego i licealnego, odbywa się w zakładach, oznaczonych przez Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, po wysłuchaniu opinji zainteresowanych ministrów.

(4) Kształcenie zawodowe kandydatów na instruktorów odbywa się:

a) w szkołach zawodowych stopnia gimnazjalnego;

b) w szkołach mistrzów lub w szkołach nadzorców.

(5) Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego po wysłuchaniu opinji zainteresowanych ministrów określa czas trwania i organizację praktyki zawodowej zarówno dla kandydatów na nauczycieli przedmiotów zawodowych, jak również dla kandydatów na nauczycieli i instruktorów, prowadzących praktyczną naukę zawodu.

(6) Przygotowanie społeczno - obywatelskie kandydatów na nauczycieli i instruktorów odbywa się bądź na studjum, przewidzianem w art. 53, bądź na kursach pedagogicznych.

(7) Kształcenie pedagogiczne kandydatów na nauczycieli i instruktorów odbywa się na kursach pedagogicznych, przyczem dla kandydatów, kształconych w szkołach mistrzów lub w szkołach nadzorców, będą z kursami pedagogicznemi połączone kursy uzupełniające wykształcenie ogólne.

(8) Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego określa czas trwania i organizację praktyki pedagogicznej.

Art. 47. (1) Kształcenie kandydatów na nauczycieli przedmiotów pomocniczych, ściśle związanych z zawodem, odbywa się według zasad, wskazanych w art. 46 dla kandydatów na nauczycieli przedmiotów zawodowych,

przyczem jednak zależnie od decyzji Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego praktyka zawodowa może nie być wymagana.

(2) Kształcenie tych kandydatów może się odbywać również w sposób, przepisany dla kształcenia kandydatów na nauczycieli tych samych przedmiotów w szkołach ogólnokształcących, a mianowicie:

a) dla szkół zawodowych stopnia niższego i dla szkół dokształcających zawodowych — w sposób, określony w art. 40 — 42;

b) dla szkół zawodowych stopnia gimnazjalnego i lecealnego — w sposób, określony w art. 45.

(3) Kandydaci, wymienieni w ustępie drugim, kształcą się nadto na specjalnych kursach, wprowadzających w zagadnienia szkolnictwa zawodowego.

Art. 48. Kształcenie kandydatów na nauczycieli przedmiotów pomocniczych, nie związanych bezpośrednio z zawodem, odbywa się w sposób, przewidziany w art. 47 ust. 2 i 3.

Art. 49. Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego określa, który ze sposobów kształcenia, wymienionych w art. 46 i 47, odnosi się do kształcenia kandydatów na nauczycieli i instruktorów szkół przysposobienia zawodowego, szkół mistrzów i szkół nadzorców.

E) Dalsze kształcenie nauczycieli czynnych.

Art. 50. Dla wychowawczyń przedszkoli oraz dla nauczycieli czynnych w szkołach powszechnych, średnich ogólnokształcących, w szkołach zawodowych, seminarjach i liceach dla wychowawczyń przedszkoli, liceach pedagogicznych i pedagogjach oraz dla instruktorów czynnych w szkołach zawodowych będą organizowane celem umożliwienia dalszego kształcenia się osobne zakłady i kursy.

VII. Szkoły wyższe.

Art. 51. (1) Szkoły wyższe dzielą się na akademickie i nieakademickie.

(2) Organizację szkół akademickich określa osobna ustawa ze zmianami, wynikającemi z postanowień art. 52 i 53 niniejszej ustawy.

(3) Organizację szkół nieakademickich określają statuty, zatwierdzone przez Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

Art. 52. (1) W szkołach wyższych studjować mogą w charakterze studentów zwyczajnych absolwenci liceów ogólnokształcących, leceów dla wychowawczyń przedszkoli i liceów pedagogicznych, oraz szkół zawodowych stopnia licealnego, którzy wykażą się świadectwem kwalifikującem do studjów w szkołach wyższych, jako też osoby, które uzyskały takież świadectwa na podstawie egzaminu.

(2) Nadto studjować mogą w charakterze studentów zwyczajnych osoby, które nie odpowiadają powyższym warunkom, a uzyskały zezwolenie Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego na podstawie jednomyślnie przyjętego i przez Radę Wydziału umotywowanego wniosku.

(3) Rozporządzenia Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego po zasięgnięciu opinji Rad Wydziałowych szkół akademickich wskażą, do jakich szkół wyższych i na jakie wydziały dają wstęp świadectwa, wymienione w ustępie pierwszym, oraz określą potrzebne egza-

miny uzupełniające celem uzyskania wstępu do innych szkół wyższych, względnie na inne wydziały.

(4) O ile zajdzie potrzeba ściślejszego doboru kandydatów do szkół wyższych z pośród osób, posiadających warunki, wymienione w ustępie pierwszym, Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego po zasięgnięciu opinji Rad Wydziałowych szkół akademickich określa sposób postępowania.

Art. 53. (1) Dla studentów szkół wyższych będzie zorganizowane studjum w zakresie obrony technicznej Państwa i nauki obywatelstwa oraz sprawności fizycznej.

(2) Studjum to będzie tworzone bądź przy szkołach wyższych, bądź oddzielnie na zasadach, jakie ustala rozporządzenie Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

Postanowienia przejściowe.

Art. 54. (1) Organizacja szkolnictwa przewidziana w niniejszej ustawie, wprowadzona będzie w życie w odniesieniu do szkół powszechnych, średnich ogólnokształcących, zawodowych, seminarjów dla wychowawczyń przedszkoli, liceów pedagogicznych i pedagogjów najdalej w ciągu sześciu lat od dnia wejścia w życie ustawy.

(2) Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego określa w drodze rozporządzenia sposób przekształcenia, względnie likwidacji szkół nie odpowiadających ustrojowi, wprowadzonemu niniejszą ustawą; likwidacja, względnie przekształcenie takich szkół, winna być zakończona najdalej w przeciągu 6 lat od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy przy uwzględnieniu przepisu art. 55.

(3) W istniejących w chwili wejścia w życie ustawy niniejszej seminarjach nauczycielskich wstrzymuje się przyjmowanie kandydatów na pierwszy kurs.

Art. 55. (1) Przy wprowadzaniu ustroju szkolnictwa, przewidzianego w niniejszej ustawie, należy zapewnić młodzieży uczęszczającej do szkół możność dokończenia nauki w odpowiednich szkołach w takim okresie czasu, jaki w chwili przyjęcia ucznia był przewidziany dla danych szkół, jako normalny czas trwania nauki.

(2) Świadectwa, uzyskane w okresie przejściowym, zachowują takie uprawnienia, jakie dawały przed wejściem w życie ustawy.

Art. 56. Niezależnie od uprawnień, nadanych Ministrowi w poszczególnych artykułach niniejszej ustawy, Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego ma prawo wydawać w drodze rozporządzeń przepisy wykonawcze, uzgadniające i przejściowe, które okażą się niezbędne dla wprowadzenia w życie nowego ustroju szkolnictwa i przystosowania do niego dotychczasowych przepisów ustawowych.

Postanowienia końcowe.

Art. 57. Wszędzie tam, gdzie ustawa niniejsza nadaje uprawnienia Ministrowi Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, wchodzą w jego uprawnienia inni ministrowie w stosunku do szkolnictwa, podlegającego ich kompetencji na mocy osobnych ustaw. Uprawnienia te ministrowie wykonywują w porozumieniu z Ministrem Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

Art. 58. (1) Postanowienia ustawy niniejszej nie dotyczą szkół artystycznych; ustrój ich określa rozporządzenie Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

(2) Ustawa niniejsza nie dotyczy szkół, organizowanych dla celów wojskowych, bezpieczeństwa publicznego, straży granicznej, oraz szkół rolniczych, podlegających kompetencji Ministra Rolnictwa, i szkolnictwa zawodowo-sanitarnego, podlegającego kompetencji Ministra Spraw Wewnętrznych.

Art. 59. Wykonanie niniejszej ustawy porucza się Ministrowi Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego oraz innym ministrom we właściwym każdemu z nich zakresie działania w porozumieniu z Ministrem Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

Art. 60. (1) Ustawa niniejsza wchodzi w życie z dniem 1 lipca 1932 r.

(2) Przepisy niniejszej ustawy, o ile dotyczą szkolnictwa ogólnokształcącego oraz zawodowego wszelkich typów i stopni, nie obowiązują na obszarze województwa śląskiego.

(3) Z chwilą wejścia w życie niniejszej ustawy i w miarę reorganizowania szkolnictwa według jej brzmienia tracą równocześnie na podstawie rozporządzenia Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego moc obowiązującą wszelkie sprzeczne z nią przepisy ustawowe, między innemi: część druga zdania pierwszego (zaczynająca się po myślniku) i zdanie drugie art. 2, oraz zdanie drugie ustępu pierwszego art. 85 ustawy z dnia 13-go lipca 1920 r. o szkołach akademickich (Dz. U. R. P. Nr. 72, poz. 494) w brzmieniu, nadanem jej ustawą z dnia 16 lipca 1924 r. (Dz. U. R. P. Nr. 2 z r. 1925 poz. 10).

(4) W wypadkach, w których przewidziano wydanie rozporządzeń przez Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, przepisy dotychczasowe zachowują moc obowiązującą w charakterze rozporządzeń do czasu zastąpienia ich nowemi rozporządzeniami.

Prezydent Rzeczypospolitej: *I. Mościcki.* — Prezes Rady Ministrów: *A. Prystor.* — Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego: *J. Jędrzejewicz.* — Minister Spraw Wewnętrznych: *Bronisław Pieracki.* — Kierownik Ministerstwa Spraw Wojskowych: *Fabrycy.* — Minister Rolnictwa: *Sew. Ludkiewicz.*

2.

Ustawa o prywatnych szkołach oraz zakładach naukowych i wychowawczych.

Ustawa z dnia 11-go marca 1932 r. Dz. U. R. P. Nr. 33, poz. 343.

Art. 1. Opiekę i nadzór nad prywatnemi szkołami, zakładami naukowemi i wychowawczemi sprawuje Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, który może przekazać swe uprawnienia podległym władzom szkolnym.

Art. 2. (1) Obywatel polski może założyć szkołę (zakład) pod wawarunkiem:

1) przedłożenia statutu szkoły, ustalającego ustrój wewnętrzny szkoły, język nauczania i program, nazwę oraz stosunek właściciela (ki) do dyrektora (ki) kierownika (czki) i nauczycieli (ek); rozporządzenie Ministra

Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego określi wymagania, jakim odpowiadać winien statut.

2) zapewnienia szkole odpowiedniego lokalu i wyposażenia w urządzenia i pomoce naukowe.

3) wykazania, że środki utrzymania szkoły będą wystarczające,

4) przedłożenia pisemnego stwierdzenia właściwych władz państwowych, że ubiegający się o nie zachowywał się nienagannie pod względem moralności oraz w stosunku do Państwa.

(2) Orzeczenie oznaczonej przez Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego władzy szkolnej stwierdza, czy powyższe warunki zostały spełnione.

(3) Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w wyjątkowych przypadkach może zezwolić na założenie szkoły osobie, nie posiadającej obywatelstwa polskiego.

(4) Po uzyskaniu orzeczenia, stwierdzającego spełnienie powyższych warunków, założyciel (ka) może szkołę otworzyć. O ile w ciągu 3 miesięcy od chwili wniesienia podania założyciel (ka) nie otrzyma odpowiedzi, ma prawo szkołę otworzyć.

(5) O terminie otwarcia szkoły winien (na) założyciel (ka) zawiadomić władzę szkolną, nie później niż na dwa tygodnie przed rozpoczęciem nauki.

Art. 3. (1) Orzeczenie, stwierdzające wypełnienie warunków, wymaganych do założenia szkoły, traci moc, jeżeli w ciągu roku od jego wydania szkoła nie zostanie otwarta lub jeżeli władza szkolna orzeknie, iż właściciel (ka) przestał (a) czynić zadość jednemu z warunków, określonych w art. 2.

(2) Prawa, wynikające z uzyskania orzeczenia, o którem mowa w art. 2, mogą być odstąpione osobie trzeciej tylko za zgodą władzy, która je wydała.

Art. 4. (1) Szkoła może być zamknięta przez sprawującą nadzór władzę szkolną, jeżeli orzeczeniem tej władzy zostanie stwierdzone, że:

a) szkoła była nieczynna przez 3 miesiące bez usprawiedliwionej przyczyny,

b) poziom naukowy lub wychowawczy szkoły w ciągu 3 lat ostatnich jest niewystarczający,

c) szkoła nie przestrzega obowiązujących przepisów lub postanowień statutu szkoły,

d) nauczanie lub wychowanie młodzieży odbywa się w duchu nielojalnym dla Państwa, względnie szkoła nie przeciwdziała skutecznie szkodliwym pod względem wychowawczym wpływom na młodzież.

(2) Przed wydaniem orzeczenia, zamykającego szkołę, sprawująca nadzór władza szkolna winna dać możność kierownictwu szkoły udzielenia wyjaśnień w terminie, przez władzę szkolna określonym.

Art. 5. (1) O zamierzonem zwinięciu szkoły winien (na) właściciel (ka) uprzedzić władzę szkolną na 3 miesiące naprzód. Zwinięcie szkoły w ciągu roku szkolnego nastąpić może jedynie za zgodą władzy szkolnej.

(2) W razie zwinięcia lub zamknięcia szkoły akta szkolne wraz z pieczęciami złożone być winny do oznaczonej przez Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego władzy szkolnej.

Art. 6. (1) Dyrektorem (ką) kierownikiem (czką) lub nauczycielem (ką) szkoły może być tylko nieskazitelny obywatel polski, posiadający przepisane kwalifikacje zawodowe do nauczania.

(2) Dyrektora (kę) kierownika (czkę) zatwierdza władza szkolna.

(3) Władza szkolna może zażądać od kandydata (ki) na dyrektora (kę) kierownika (czkę) lub nauczyciela (kę) pisemnego stwierdzenia właściwych władz państwowych, że zachowywał (a) się nienagannie pod względem moralności oraz w stosunku do Państwa.

(4) Władza szkolna może w danej szkole odmówić zatwierdzenia dyrektora (ki) kierownika (czki) lub niedopuścić nauczyciela (ki) do nauczania, jeżeli uzna, że tego wymagają względy pedagogiczne.

(5) Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego może w wyjątkowych przypadkach zwolnić kandydata (kę) na dyrektora (kę) kierownika (czkę) lub nauczyciela (kę) od wymogu posiadania obywatelstwa polskiego.

Art. 7. (1) Władza szkolna może zażądać usunięcia dyrektora (ki) kierownika (czki) lub nauczyciela (ki), jeżeli uzna, że ten (ta):

a) wywiera na młodzież szkodliwy wpływ pod względem wychowawczym.

b) nie przestrzega obowiązujących przepisów i postanowień statutu szkoły,

c) winien (na) jest rażącego zaniedbania obowiązków dyrektora (ki) kierownika (czki) lub nauczyciela (ki).

(2) Władza szkolna może w przypadkach, przewidzianych w ust. 1, zawiesić dyrektora (kę) kierownika (czkę) lub nauczyciela (kę) w czynnościach.

Art. 8. Szkoły (zakłady) prywatne, zorganizowane na wzór szkół (zakładów) państwowych (publicznych), oraz szkoły (zakłady) prywatne, nie zorganizowane na wzór państwowych (publicznych), a uznane przez Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego za eksperymentalne, mogą uzyskiwać uprawnienia szkół (zakładów) państwowych (publicznych) na warunkach, określonych rozporządzeniem Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

Art. 9. Szkoły prywatne, uznane przez Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego za eksperymentalne, będą otoczone szczególną opieką władz szkolnych.

Art. 10. (1)Ustawa niniejsza nie dotyczy prywatnych szkół akademickich oraz szkół rolniczych, podległych kompetencji Ministra Rolnictwa, i szkolnictwa zawodowego - sanitarnego, podlegającego kompetencji Ministra Spraw Wewnętrznych. Warunki, pod jakiemi mogą być otwierane i prowadzone wymienione szkoły i kursy zawodowo - sanitarne, oraz uprawnienia osób, które je ukończyły, określa, o ile niema w tym zakresie przepisów ustawowych, Minister Spraw Wewnętrznych w drodze rozporządzenia w porozumieniu z Ministrem Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

(2) Rozporządzenie Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, wydane w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych, ustali warunki zakładania i utrzymywania przez związki komunalne szkół, zakładów naukowych lub wychowawczych, ich statut oraz stosunki służbowe nauczycieli (ek), dyrektorów (ek) tych szkół (zakładów). Takież rozporządzenie wyda Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w porozumieniu z Ministrem Przemysłu i Handlu w stosunku do szkół zawodowych, utrzymywanych przez izby przemysłowo - handlowe i rzemieślnicze oraz korporacje przemysłowe i rzemieślnicze.

Art. 11. Przepisy ustawy niniejszej mają analogiczne zastosowanie do szkół (zakładów naukowych i wychowawczych), zakładanych, względnie utrzymywanych przez zarejestrowane stowarzyszenia i fundacje, przyczem nie odnosi się do nich postanowienie pkt. 4 art. 2.

Art. 12. (1) Rozporządzenie Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego ustali sposób i termin uzyskania przez szkoły, istniejące w dniu wejścia w życie tej ustawy, orzeczeń, stwierdzających spełnienie warunków, przewidzianych w art. 2, przy uwzględnieniu postanowień art. 11.

(2) Szkoły, które nie będą czyniły zadość wymogom tego rozporządzenia, ulegną zamknięciu w terminie, oznaczonym przez Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

Art. 13. Wykonanie ustawy niniejszej porucza się Ministrowi Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, Ministrowi Spraw Wewnętrznych oraz Ministrowi Przemysłu i Handlu we właściwym każdemu z nich zakresie działania.

Art. 14. Ustawa niniejsza wchodzi w życie z dniem ogłoszenia [1]) i obowiązuje na obszarze Rzeczypospolitej z wyjątkiem województwa śląskiego. Równocześnie tracą moc wszystkie przepisy, wydane w sprawach, uregulowanych ustawą niniejszą.

Prezydent Rzeczypospolitej: *I. Mościcki.* — Prezes Rady Ministrów: w z. *Wł. Zawadzki.* — Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego: *J. Jędrzejewicz.* — Minister Spraw Wewnętrznych: *Bronisław Pieracki.* — Minister Przemysłu i Handlu: *Zarzycki.*

3.

Opłaty emerytalne nauczycieli na bezpłatnym urlopie.

Okólnik Min. W. R. i O. P. Nr. 27 z dnia 3-go marca 1932 r. (B. P. 3122/32) w sprawie ustalenia opłat emerytalnych przy zaliczaniu do wysługi emerytalnej bezpł. urlopu w myśl art. 38 ustawy emerytalnej.

Ministerstwo Skarbu pismem z dnia 17-go lutego 1932 r. za Nr. D. I. 5401/Em/31 wyjaśniło, że w myśl punktu „b“ art. 38 ustawy emerytalnej z dnia 11-go grudnia 1923 r. w brzmieniu obowiązującem od dnia 1-go kwietnia 1929 r., czas urlopu bez uposażenia, jeżeli udzielony został nauczycielowi dla pracy w szkolnictwie prywatnem lub w instytucji społecznej, zajmującej się szerzeniem oświaty pozaszkolnej, liczy się do wysługi emerytalnej, nauczyciel ten winien jednak za czas takiego urlopu uiścić opłatę emerytalną, przewidzianą w art. 7 ustawy emerytalnej.

Wynika z tego, że nauczyciel, który pragnie, aby czas takiego urlopu bez uposażenia był mu zaliczony do wysługi emerytalnej bez żadnej zwłoki przy przeniesieniu go w stan spoczynku, powinien w swym własnym interesie wymienioną opłatę emerytalną uiścić już podczas czynnej służby, względnie przed przeniesieniem w stan spoczynku. Interesowany nauczyciel może zatem uiszczać opłatę emerytalną także w czasie, gdy pozostaje na takim urlopie bez uposażenia.

---

[1]) 20-go kwietnia 1932 r.

Czy zaś uiszczenia wymienionej opłaty dokonał on gotówką odrazu w całości, czy też na jego prośbę przez potrącanie z uposażenia służbowego ratami, a w takim razie, w jakiej ilości rat i wysokości, jest w istocie swej wobec powyższego bez znaczenia i można pozostawić to w zupełności swobodnemu zadeklarowaniu interesowanego nauczyciela według jego uznania.

Wobec tego, że za czas urlopu, o którym mowa, nauczyciel winien uiścić opłatę emerytalną, jak przewiduje art. 7 ustawy emerytalnej, oraz z uwagi, że w myśl punktu „b" art. 6 ustawy uposażeniowej czas takiego urlopu zalicza się do czasokresu posunięć do wyższych szczebli w obrębie danej grupy uposażenia służbowego. opłata emerytalna za czas wymienionego urlopu winna być uiszczoną w takiej wysokości, w jakiej byłaby potrącona, gdyby nauczyciel w tym czasie był na służbie, a nie na urlopie bez uposażenia. Winna więc ona za czas urlopu pomiędzy dniem 1-go października 1923 r. do 31-go marca 1931 r. wynosić 3%, a od dnia 1-go kwietnia 1931 r. począwszy 5%, podlegającego opłacie emerytalnej uposażenia służbowego według tej grupy i tego szczebla, któreby z odpowiedniemi dodatkami interesowany nauczyciel otrzymywał, gdyby w owym czasie był w służbie czynnej bez przerwy. Ponieważ w takim razie przez przeciąg jednego roku opłacałby również połowę różnicy w wysokości uposażenia na skutek osiągnięcia wyższej grupy lub szczebla, względnie na skutek uzyskania lub podwyższenia dodatku zaliczalnego do emerytury, połowę różnicy takiej, jeżeliby wynikła, winien uiścić także za czas omawianego urlopu bez uposażenia.

Od uiszczenia opłat emerytalnych za czas takiego urlopu wolni są natomiast ci nauczyciele, którzy urlop ten odbyli w charakterze nauczycieli tymczasowych, albo o ile odbyli go przed dniem 1-go października 1923 r. art. 7 ustawy emerytalnej obowiązuje bowiem dopiero od dnia 1-go października 1923 r. i nie ma zastosowania do funkcjonarjuszów prowizorycznych.

Wyjaśnieniem niniejszem Ministerstwo Skarbu prostuje wyjaśnienie z dnia 23-go kwietnia 1930 r. za Nr. D. I. 2495/5/30, zamieszczone w okólniku Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 20-go maja 1930 r. za Nr. II. 9821 [1]).

Szef Biura Personalnego: (—) *Dr. A. Owsionka.* wr.

Okólnik Kuratorjum O. S. Lw. Nr. 137 z dnia 21 kwietnia 1932 r. (B. P. 537/32).

Podaję do wiadomości oraz celem zawiadomienia o treści powyższego okólnika Ministerstwa wszystkich podległych nauczycieli, a w szczególności tych, którzy w czasie od 1 października 1923 r. do chwili obecnej przebywają względnie przebywali na bezpłatnych urlopach, udzielonych im dla pracy w szkolnictwie prywatnem lub w instytucji społecznej. zajmującej się szerzeniem oświaty pozaszkolnej.

Zarazem Kuratorjum podaje następujące wskazówki w związku z wpłacaniem wkładek emerytalnych za czas urlopu bez uposażenia:

1) Dyrekcje (Rady Szkolne Powiatowe) wezwą nauczycieli **stałych**, którzy w czasie od 1 października 1923 r. przebywali na bezpłatnych urlopach. do przedłożenia deklaracyj, w których zainteresowani wyrażą gotowość uiszczenia zaległych opłat emerytalnych i taks od awansu, bądź jednorazowo, bądź w spłatach ratalnych, przyczem podać powinni, czy życzą sobie spłacać zaległe składki bezpośrednio w najbliższej kasie skarbowej, czy

[1])Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1930 r. str. 497.

też wyrażają zgodę na potrącenie tych wkładek, ewentualnie taks, z poborów służbowych. O ile spłata w drodze ściągania z poborów ma być ratalna, należy podać (w przybliżeniu) w ilu ratach zaległość ma być ściągnięta. W interesie takich osób leżeć będzie spłacanie powyższych wkładek w czasie możliwie najkrótszym, z uwagi na policzalność lat urlopu bez uposażenia do emerytury.

2) Dyrekcje (Rady Szkolne Powiatowe) umieszczą na przedkładanych przez zainteresowanych nauczycieli deklaracjach klauzulę, stwierdzającą termin posunięć do wyższych grup względnie szczebli, a w szczególności podającą, czy w czasie urlopu bez uposażenia przysługiwała zainteresowanemu wyższa grupa względnie szczebel.

3) W powyższy sposób sporządzone deklaracje należy przedłożyć Kuratorjum w czasie najkrótszym, jednakowoż nie zbiorowo, lecz indywidualnie w miarę ich przedkładania przez zainteresowanych nauczycieli.

4) Nauczycieli, pozostających obecnie na urlopie bez uposażenia, należy również zawiadomić o treści niniejszego pisma z tem, że opłaty emerytalne za czas takiego urlopu spłacić winni w sposób niżej podany.

5) Nauczyciele, przebywający obecnie na urlopie bez uposażenia względnie ci, którzy pragną spłacać powyższe wkładki bez potrąceń z uposażenia, winni wpłacić należne kwoty do najbliższej kasy skarbowej na dz. I. cz. 18, Budżet Ministerstwa Skarbu, składki emerytalne, a pokwitowania z kasy przedkładać każdorazowo Kuratorjum.

Dyrekcje (Rady Szkolne Powiatowe) zechcą w przyszłości czuwać nad tem, gdy ktokolwiek z grona nauczycielskiego korzystać będzie z urlopu bez uposażenia, by uczynił zadość postanowieniom niniejszego okólnika.

Kurator Okręgu Szkolnego: p. o. *St. Świderski*. wr.

4.

Inwentarz.

Komisyjne kwalifikowanie i szacowanie zniszczonego lub zbędnego inwentarza.

Nr. O. 571/32. W związku z ogłoszonemi w Dzienniku Urzędowym Ministerstwa W. R. i O. P. Nr. 6 ex 1930 r., poz. 92, przepisami, obowiązującemi przy sprzedaży, wymianie lub odstąpieniu przedmiotów zbędnych, oraz odpisaniu z ksiąg inwentarzowych przedmiotów zniszczonych (Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1930 r., str. 502), Ministerstwo W. R. i O. P. okólnikiem Nr. 52 z dnia 31 marca 1932 r. (Nr. I. R. 3673/32) podało do wiadomości i stosowania następujące zarządzenie Ministerstwa Skarbu z dnia 22 marca 1932 r. L. D. III. 6095/1/31 w sprawie komisyjnego kwalifikowania i szacowania zniszczonego lub zbędnego inwentarza.

W myśl przepisów z dnia 22 maja 1930 r. L. D. I. 8461/3/29, wydanych przez Ministerstwo Skarbu, kwalifikowanie i szacowanie przedmiotów zniszczonych lub zbędnych ma się odbywać komisyjnie z udziałem zaproszonego rzeczoznawcy.

Na tle powyższego postanowienia wyłoniły się w jednem z Ministerstw dwie kwestje, a mianowicie: kto ma występować w charakterze rzeczoznawcy i z jakiego kredytu mają być opłacane ewentualne koszty udziału rzeczoznawcy.

W związku z tem Ministerstwo Skarbu komunikuje co następuje:

W komisjach, o których mowa w wyżej powołanych przepisach, mogą brać udział tak rzeczoznawcy urzędów względnie instytucyj państwowych, jak i rzeczoznawcy organów samorządowych, a także mogą być zapraszani bezstronni rzeczoznawcy z pośród osób prywatnych, przyczem dla doboru rzeczoznawców w pewnych konkretnych wypadkach miarodajne są stosunki lokalne, rodzaj przedmiotów szacowanych oraz inne okoliczności, towarzyszące danym sprawom. Należy jednakże dążyć do tego, aby rzeczoznawcy byli z reguły powoływani z pośród osób urzędowych, udział zaś rzeczoznawców prywatnych należy ograniczyć do wypadków zupełnie wyjątkowych. Co się tyczy kwestji opłacania udziału rzeczoznawców, to Ministerstwo Skarbu prosi o przestrzeganie zasady, ażeby udział rzeczoznawców odbywał się możliwie bez kosztów. O ileby zaś w pewnych wypadkach nie dało się pozyskać udziału rzeczoznawców bezpłatnie, to odnośne koszty należy pokryć z tych paragrafów budżetowych, które obejmują kredyty na tak zwane „Inne wydatki".

Kurator Okręgu Szkolnego: p. o. *St. Świderski.* wr.

5.

Opłaty stemplowe.

Nr. O. 233/32. Wobec powtarzających się objawów niewłaściwej praktyki w sprawie traktowania nieostemplowanych podań, wnoszonych do urzędów państwowych, Izba Skarbowa we Lwowie udzieliła pismem z dnia 29 stycznia 1932 r. L. W. V. 11427/1/32 następujących wyjaśnień:

Począwszy od dnia 1 stycznia 1927 r. obowiązują w przedmiocie opłat stemplowych od podań, wnoszonych do urzędów państwowych, przepisy ustawy o opłatach stemplowych z dnia 1 lipca 1926 r. Dz. U. R. P. Nr. 98, poz. 570.

I. Zasadniczo, każde podanie wniesione do urzędu państwowego, o ile nie korzysta z uwolnienia od opłaty stemplowej, przewidzianego w art. 141, 142, 144, 145 ustęp ostatni i 147 powołanej ustawy, podlega opłacie stemplowej w wysokości zależnej od treści podania tudzież od ilości egzemplarzy i załączników podania.

Opłata od podania oraz tegoż dalszych egzemplarzy i załączników może być bez względu na jej wysokość uiszczona — zależnie od wyboru strony — bądź znaczkami stemplowemi, bądź gotówką (art. 151 cyt. ustawy).

II. Pod względem traktowania nieostemplowanych podań, pochodzących od osób zamieszkałych w kraju, należy przedewszystkiem ustalić, do której z określonych niżej dwóch kategoryj dane podanie należy (art. 152 cyt. ustawy oraz §§ 168—170 rozporządzenia wykonawczego z dnia 20 listopada 1926 r. Dz. U. R. P. Nr. 123, poz. 713).

W szczególności do pierwszej kategorji zalicza się:

a) podania, których załatwienie wskazane jest ze względów publicznych lub ze względu na poważny interes petenta;

b) podania, których wniesienie stanowi czynność, jaką można przedsięwziąć skutecznie tylko w pewnym terminie prekluzyjnym.

Natomiast do drugiej kategorji należą wszystkie inne podania. Kwestja, do której z tych dwóch kategoryj należy pewne podanie, zależy wyłącznie od osądzenia tego urzędu państwowego, do którego podanie wniesiono.

III. Jeżeli urząd, który otrzymał podanie, uzna iż należy ono do grupy pierwszej, ma je mimo nieostemplowania załatwić merytorycznie, uzasadnić to postąpienie zapomocą notatki umieszczonej na referacie załatwienia, a zarazem polecić swej kancelarji, aby zapomocą formularza Nr. 13 (§ 170 cyt. rozporządzenia) skierowała do petenta wezwanie do dodatkowego uiszczenia należnej opłaty w terminie dwutygodniowym.

Każde takie wezwanie ma kancelarja sporządzić w dwóch egzemplarzach, pierwszy z tych egzemplarzy ma doręczyć adresatowi za dowodem doręczenia, zaś wszystkie drugie egzemplarze winna przechowywać w osobnej okładce pod napisem „Podania nieostemplowane", a nadchodzące dowody doręczenia dołączać do właściwych drugich egzemplarzy wezwań.

O ile doręczenie wezwania uskutecznia się za pośrednictwem poczty, winna kancelarja wysłać je jako przesyłkę poleconą za recepisem zwrotnym.

Gdy strona nie zastosuje się w terminie 2 tygodniowym do powyższego wezwania, albo uiści mniej niż oznaczono w wezwaniu, winna kancelarja na przygotowanym zgóry drugim egzemplarzu wezwania poświadczyć nieuiszczenie opłaty w wyznaczonym terminie dwutygodniowym oraz przesłać ten egzemplarz wezwania urzędowi skarbowemu (we Lwowie Urzędowi Opłat Stemplowych) właściwemu ze względu na miejsce zamieszkania strony, celem przymusowego ściągnięcia należności.

IV. Co do podań należących do drugiej kategorji, to merytoryczne ich załatwienie przed całkowitem uiszczeniem należnej opłaty jest bezwarunkowo niedopuszczalne. Tylko w wyjątkowych wypadkach, w których zupełne wstrzymanie załatwienia takiego podania groziłoby niebezpieczeństwem niemożności załatwienia przychylnego, wolno urzędowi wydać zarządzenie tymczasowe, to jest załatwić je narazie przedstanowczo, równocześnie jednak, po umieszczeniu na referacie załatwienia odpowiedniej notatki, należy wezwać stronę do uiszczenia opłaty.

Postępowanie co do nieopłaconych podań należących do drugiej kategorji jest następujące:

W razie stwierdzenia nieuiszczenia opłaty, kancelarja wzywa petenta pisemnie, na formularzu wzór Nr. 12 (§ 168 cyt. rozporządzenia), do dodatkowego uiszczenia opłaty w oznaczonej kwocie, lecz bez zakreślenia dodatkowego terminu uiszczenia. W takich wypadkach wezwanie ustne nie ma żadnego znaczenia. Doręczanie tego rodzaju wezwań ma być zawsze uskuteczniane za pośrednictwem poczty, która pobierze od adresata pojedyńczą opłatę pocztową za list urzędowy. Jeżeli adresat odmówił uiszczenia opłaty pocztowej, poczta zwróci pismo jako niedoręczone, które należy przechować przy podaniu.

Merytoryczne załatwienie tych podań może zatem nastąpić tylko po uiszczeniu opłaty.

Sporzadzanie opisów urzędowych z powodu nieuiszczenia przypadającej po myśli obowiązujących przepisów opłaty od podań jest zbyteczne i bezprzedmiotowe, gdyż tego rodzaju opis urzędowy nie nadaje się do właściwego urzędowania, to jest spowodowania ściągnięcia od strony nieuiszczonej opłaty, zaś wystosowanie do strony nakazu płatniczego na

nieuiszczoną opłatę na podstawie takiego opisu urzędowego nie jest dopuszczalne (art. 140 ustęp 3 in fine cyt. ustawy o opłatach stemplowych).

Potrzebne do użytku urzędowego formularze wezwań można zamawiać w Izbie Skarbowej I. we Lwowie, Wydział I/2, oznaczając wzór Nr. 12 jako druk Ministerstwa Skarbu Nr. 137, wzór Nr. 13 jako taki sam druk Nr. 1619.

Udzielając powyższe wyjaśnienie do wiadomości i stosowania, przypominam ogłoszone w Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1926 r., str. 577, rozporządzenie Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 17 grudnia 1926 r. O. Pr. 12661/26 w sprawie stosowania powyższej ustawy o opłatach stemplowych, przyczem zwracam uwagę, że wedle ustępu końcowego art. 43 cytowanej ustawy — za nieprzestrzeganie wyżej omówionych postanowień co do nieostemplowanych podań mogą być pociągnięci urzędnicy do odpowiedzialności dyscyplinarnej.

Kurator Okręgu Szkolnego: p. o. *St. Świderski.* wr.

6.

Ulgi podatkowe.

Okólnik Minist. W. R. i O. P. Nr. 54 z dnia 5 kwietnia 1932 r. (Nr. I. R. 3821/32).

Nr. O. 592/32. W sprawie ulg podatkowych z tytułu nowowzniesionych budowli Ministerstwo Skarbu okólnikiem z dnia 26 marca 1932 r. Nr. D. III. 3527/6/32 zarządziło następujący tryb postępowania przy asygnowaniu zwrotów podatku dochodowego.

a) W odniesieniu do funkcjonarjuszów państwowych. Zwrot zbonifikowanego podatku dochodowego asygnuje całkowicie ta władza (urząd), która danemu funkcjonarjuszowi państwowemu wypłaca ostatnio uposażenie służbowe (zaopatrzenie emerytalne), bez względu na to, czy funkcjonarjusz ten w okresie, co do którego istnieje uprawnienie do przyznania ulgi, miał przydział służbowy w tym lub też w innym urzędzie państwowym. W tym celu właściwy urząd skarbowy po powzięciu decyzji co do zwrotu podatku przesyła tej władzy orzeczenie w 2-ch egzemplarzach, które oprócz innych wymaganych danych winno wskazywać ile z ogólnej sumy, podlegającej zwrotowi, przypada na podatek skarbowy a ile na dodatek komunalny. Na podstawie otrzymanego orzeczenia wymieniona władza wystawia czek (asygnację) z sum obrotowych z konta „zwrot sum niewłaściwie lub nadmiernie wpłaconych do sum skarbowych“, przyczem jeden egzemplarz orzeczenia pozostawia u siebie, jako podstawę asygnowania, zaś drugi wraz z czekiem (asygnacją) przesyła właściwej izbie skarbowej.

O wyasygnowaniu zwrotu podatku władza czyni adnotację w karcie likwidacyjnej odnośnego funkcjonarjusza z zaznaczeniem sumy, numeru i daty czeku (asygnacji), a to dla uniknięcia ewentualnego powtórnego asygnowania z powyższego tytułu.

Część zwróconej sumy, stanowiącej dodatek komunalny, izba refunduje sumom obrotowym z sum komunalnych, pozostałą sumę odpisuje z podatku dochodowego na ogólnych zasadach.

b) W odniesieniu do osób prywatnych. Zwroty z tytułu będących w mowie ulg w podatku dochodowym uskuteczniają izby skarbowe na ogólnych zasadach, obowiązujących przy zwrotach nadpłat w podatkach bezpośrednich z uwzględnieniem postanowień powołanych na wstępie okólników.

Powyższe zarządzenie Ministerstwa Skarbu podaje się do wiadomości i stosowania w związku z okólnikami Nr. I. R. 7158/30 z dnia 27-go czerwca 1930 r. i Nr. 20 (I. R. 1332/32) z dnia 9-go lutego 1932 r. [1]).

Naczelnik Wydziału: *A. Nowak.* wr.

7.

Komisje egzaminów państwowych na nauczycieli szkół średnich.

Zarządzenie Min. W. R. i O. P. z dn. 13 kwietnia 1932 r.

W związku z § 8 rozporządzenia Ministra W. R. i O. P. z dnia 9-go października 1924 r. (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 18/140, poz. 185), oraz w związku z rozporządzeniem z dnia 25 lutego 1927 r. (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 6/184), poz. 79) [2]) powołuję do życia z dniem dzisiejszym Komisję Egzaminów Państwowych we Lwowie na nauczycieli szkół średnich.

Za Ministra: (—) *B. Żongołłowicz,* Podsekretarz Stanu.

8.

Taksa egzaminacyjna.

Rozporządzenie Minist. W. R. i O. P. z dnia 8 kwietnia 1932 r. Nr. II. S. 2702/32.

Nr. I. K. N. 1767/32. Ministerstwo oznajmiło, że zwolnienia od taksy egzaminacyjnej za seminarjalny egzamin dojrzałości nie udziela się w żadnym wypadku ani w drodze wyjątku.

Za Naczelnika Wydziału: *Z. Szulczyński.* wr. Minist. Wiz. Szkół.

9.

Język hebrajski w nauce religji mojż.

Okólnik Kuratorjum O. S. Lw. Nr. 127 z dnia 16 kwietnia 1932 r. (O. 511/32) do dyrekcyj państwowych szkół średnich ogólnokształcących i zakładów kształcenia nauczycieli.

Ministerstwo W. R. i O. P. zarządzeniem z dnia 10 marca 1932 r. Nr. I. Pol. 1087/32 wyjaśniło, że nie widzi przeszkód, aby przy nauce religji mojżeszowej była uwzględniana znajomość języka hebrajskiego o tyle, o ile wedle przepisów religji mojżeszowej jest ona niezbędną do opano-

---

[1]) Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1930 r., str. 460 i z 1932 r., str. 138.

[2]) Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1925 r., str. 9 i z 1927 r., str. 113.

wania przez uczniów pewnego materjału, określonego w programie nauki danej szkoły. Musi to być jednakże pozostawione przedewszystkiem wpływom osobistym nauczycieli i rodziców ucznia. Jeżeliby jednak mimo to uczeń nie czynił zadość wymaganiom w zakresie znajomości języka hebrajskiego, to okoliczność ta w żadnym wypadku nie może mieć decydującego wpływu na ocenę postępów ucznia w nauce religji. Pod tym względem postanowienie, zawarte w okólniku Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 5 lutego 1931 r. Nr. II. 444/31 (okólnik Kuratorjum O. S. Lw. z dnia 21-go lutego 1931 r. Nr. II. 2230/31) [1]) w tej sprawie nie ulega zmianie.

Kurator Okręgu Szkolnego: p. o. *St. Świderski.* wr.

10.

Inwentarz warsztatów szkolnych.

Okólnik Ministerstwa W. R. i O. P. Nr. 53 z dnia 4 kwietnia 1932 r. (III. TP. 728/32) o odpisaniu amortyzacji inwentarza warsztatów szkolnych.

Odwołuję okólnik Ministerstwa Nr. III. T. A. 5538/28 z dnia 16-go czerwca 1928 r. w części dotyczącej odpisywania rat amortyzacyjnych [2]).

Nowo opracowywane przepisy rachunkowo-kasowe wskażą sposób załatwiania tej sprawy.

p. o. Nacz. Wydz. *G. Hensel.* wr.

11.

Domy wycieczkowe (schroniska).

Nr. O. 601/32. Ze szkolnych schronisk wycieczkowych korzysta młodzież szkolna prywatnych zakładów naukowych w niemniejszym stopniu niż młodzież szkół państwowych.

Wobec tego Kuratorjum zwraca się z wezwaniem do Dyrekcyj prywatnych zakładów naukowych w okręgu o zadeklarowanie po myśli okólnika Ministerstwa W. R. i O. P. ogłoszonego w Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. Nr. 7 z 1926 r., str. 314, pewnej stałej rocznej kwoty od każdego ucznia (np. 25 groszy), przekazywanej na rzecz „Funduszu szkolnych domów wycieczkowych", konto czekowe P. K. O. Nr. 30.473.

Naczelnik Wydziału: p. o. *R. Koestlich.* wr.

---

[1]) *Okólnik Kuratorjum O. S. Lw. z dnia 21 lutego 1931 r. Nr. II. 2230/31.*

Ministerstwo W. R. i O. P. pismem z dnia 5 lutego 1931 r. Nr. II. 441/31 na zapytanie jednego z kuratorjów w sprawie wymagania od uczniów znajomości języka hebrajskiego przy nauce religji mojżeszowej wydało następujące zarządzenie:

„Na skutek wyłaniającej się niekiedy różnicy zapatrywań na konieczność znajomości języka hebrajskiego przy nauce religji mojżeszowej Ministerstwo poleca, aby przy nauce religji mojżeszowej w państwowych szkołach średnich ogólnokształcących i w państwowych seminarjach nauczycielskich wystarczała znajomość jezyka nauczania w danym zakładzie. Tem samem nie należy wymagać obowiązującej znajomości języka hebrajskiego, a brak tej znajomości nie może pociągać za sobą ujemnych następstw w ocenie postępów ucznia".

[2]) W Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. nieogłoszony.

12.

Wyroki N. T. A.

Orzeczenie N. T. A. z dnia 9 listopada 1931 r. L. Rej. 4296/29 w sprawie zaliczenia lat służby zaborczej do wymiaru uposażenia.

Nr. B. P. 3450/32. Według treści skargi i dołączonych do niej dokumentów Kuratorjum Okręgu Szkolnego Lwowskiego decyzją z dnia 16 marca 1929 r. Nr. I. 36498/28 odmówiło prośbie skarżącej nauczycielki szkoły powszechnej w Dubowcach R. M. o zaliczenie do wymiaru uposażenia czasu służby nauczycielskiej w b. państwie zaborczem od dnia 1 listopada 1904 r. do 31 października 1918 r. dla braku warunków, przewidzianych w art. 108 ustawy uposażeniowej z dnia 9 października 1923 r. Wniesionego przeciwko tej decyzji odwołania Ministerstwo W. R. i O. P. orzeczeniem z dnia 7 maja 1929 r. Nr. II. 12067/29 nie uwzględniło, zatwierdzając decyzję Kuratorjum z powodów w niej przytoczonych. Skarga przeciwko temu orzeczeniu opiera się na twierdzeniu, że do skarżącej nie może być stosowany art. 108 ustawy uposażeniowej z dnia 9 października 1923 r., albowiem — jak stwierdzają dołączone do skargi dokumenty — zamianowana była na stanowisko nauczycielki już dnia 26 lipca 1920 r., a więc przed wejściem w życie wspomnianej ustawy uposażeniowej. Skarżąca wywodzi dalej, że dla sprawy zaliczenia lat jej służby zaborczej do wymiaru uposażenia miarodajnemi są postanowienia rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca 1928 r., poz. 368, Dz. Ust. a wszczególności art. 1 tego rozporządzenia, posiada bowiem wszystkie warunki z tego artykułu, mianowicie: była w służbie państwowej w dniu wejścia w życie tego rozporządzenia, przysługiwało jej na podstawie art. 21 ustawy z dnia 13 lipca 1920 r. (poz. 434, Dz. Ust.) prawo do zaliczenia do wysługi lat czasu poprzedniej służby w b. państwie zaborczem; zaliczenia wówczas nie dokonano, bez jej winy, ponieważ odnośny przepis nie był jej znany i wcale o zaliczenie lat poprzedniej służby nie podawała i wreszcie swoje prawa zgłosiła przed 31 grudnia 1928 r., bo już dnia 2 listopada 1928 r. wniosła o to podanie do Kuratorjum.

Pozwane Ministerstwo nie przedłożyło administracyjnych akt sprawy, natomiast przy piśmie z dnia 16 stycznia 1930 r. Nr. II. 332 nadesłało w odpisie orzeczenie swoje z tejże daty, które po ponownem rozpatrzeniu przedmiotowej sprawy cofnęło zaskarzone orzeczenie swoje z dnia 7-go maja 1929 r. i na skutek odwołania M. uchyliło decyzję Kuratorjum z dnia 16 marca 1929 r. Nr. I. 36498 z powodu wadliwego postępowania. Ministerstwo wyjaśniło w tem orzeczeniu, że Kuratorjum winno było stosownie do przepisu art. 2 p. 3 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22-go marca 1928 r. o postępowaniu administracyjnem skierować podanie skarżącej do kompetentnej do załatwienia tego rodzaju prośby Komisji Weryfikacyjnej przy Ministerstwie, utworzonej na podstawie rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca 1928 r. o komisjach weryfikacyjnych, na które powołała się skarżąca w odwołaniu. Ministerstwo zaznaczyło wkońcu, że podanie M. kieruje równocześnie do komisji weryfikacyjnej, o której decyzji zostanie M. oddzielnie zawiadomiona.

Wezwana wobec tego do oświadczenia się w myśl art. 27 ustawy o Najwyższym Trybunale Administracyjnym skarżąca w piśmie z dnia 23 maja 1931 r. oświadczyła, że mimo cofnięcia przez pozwaną władzę

zaskarzonego orzeczenia podtrzymuje wniesioną do Najwyższego Trybunału Administracyjnego skargę, albowiem Ministerstwo nie załatwiło sprawy merytorycznie, lecz zapowiedziało skierowanie jej podania do komisji weryfikacyjnej, co zdaniem skarżącej wedle brzmienia rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca 1928 r. poz. 368 Dz. Ust. nie jest absolutnym wymogiem zaliczenia czasu poprzedniej służby do wysługi lat, które to zaliczenie mogło być dokonane bezpośrednio przez Kuratorjum. Skarżąca zaznacza wkońcu, że dotąd nie otrzymała żadnego zawiadomienia w tej sprawie.

Po rozpoznaniu skargi i zważywszy,

1. że do skarżącej, która — jak sama oświadcza w skardze — zamianowaną była na stanowisku nauczycielki przed wejściem w życie ustawy uposażeniowej z 9-go października 1923 r., poz. 924 dz. ust., stosują się przepisy art. 106, punkt. „d" wspomnianej ustawy,

2. że w myśl cytowanego przepisu ustawy wysokość uposażenia zależną jest od ilości zaliczonych trzechleci, a więc od zaliczenia przez komisję weryfikacyjną, dokonanego na podstawie art. 21 poprzednio obowiązującej ustawy uposażeniowej z 13 lipca 1920 r., poz. 434 dz. ust.,

3. że ponieważ zaliczenia tego, jak sama skarżąca przyznaje, nie dokonano bez jej winy, przeto zaliczenie okresów poprzedniej służby nauczycielskiej skarżącej mogło być dokonane jedynie na podstawie rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22-go marca 1928 o komisjach weryfikacyjnych (poz. 368 dz. ust.),

4. że sama skarżąca w skardze do Najwyższego Trybunału Administracyjnego domaga się zastosowania do niej powołanego rozporządzenia z dnia 22-go marca 1928 r.,

5. że w tym stanie rzeczy, skoro pozwane Ministerstwo po ponownem rozpatrzeniu jej odwołania, cofnęło zaskarżone orzeczenie, uchyliło niekorzystną dla niej decyzję I. instancji i skierowało jej podanie o zaliczenie lat poprzedniej służby do właściwej komisji weryfikacyjnej, to tem samem uczyniło zadość żądaniom skarżącej;

6. że wobec tego skarga co do istotnej treści stała się bezprzedmiotową, roszczenie zaś, podniesione dopiero w oświadczeniu z 23 maja 1931 r. co do dokonania zaliczenia bez uciekania się do komisji weryfikacyjnej, nie mając zresztą uzasadnienia w ustawie, jest ponadto całkiem nowem roszczeniem, skargą nie objętem, i nie może już z tego powodu samej skargi uzasadnić —

Najwyższy Trybunał Administracyjny skargę, jako nieuzasadnioną oddalił.

Organizacja szkół.

Szkolnictwo powszechne.

P. Kurator O. S. Lw. udzielił:

1) rozporządzeniem z dnia 22-go kwietnia 1932 r. Nr. I. 8404/32 prywatnej szkole powszechnej żydowskiej z polskim językiem nauczania w Rzeszowie, utrzymywanej przez Żydowskie Towarzystwo Szkoły Ludowej, Średniej i Zawodowej w Rzeszowie, prawa publiczności na rok szkolny 1931/32.

2) rozporządzeniem z dnia 13-go kwietnia 1932 r. Nr. I. 36924/31 Zarządowi Zgromadzenia SS. Felicjanek w Sokalu zezwolenia na otwarcie i prowadzenie prywatnego przedszkola ogródka dziecięcego w Sokalu dla dzieci w wieku przedszkolnym t. j. po ukończeniu trzeciego, a przed ukończeniem szóstego roku życia.

Szkoły średnie ogólnokształcące.

P. Kurator O. S. Lw. rozporządzeniem z dnia 29-go kwietnia 1932 r. Nr. II. 3360/32 udzielił Żyd. Towarzystwu Szkoły Ludowej Średniej i Zawodowej w Rzeszowie koncesji na prowadzenie koedukacyjnej szkoły średniej ogólnokształcącej typu humanistycznego w Rzeszowie z polskim językiem nauczania przy szczególnem uwzględnieniu przedmiotów judaistycznych pod nazwą: „Koedukacyjna Szkoła Średnia Ogólnokształcąca Żyd. Towarzystwa Szkoły Średniej w Rzeszowie z tem, że w roku szk. 1932/33 może być uruchomiona kl. II. w latach zaś następnych stopniowo klasy dalsze. (Patrz. Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1931 r. str. 413).

Szkolnictwo zawodowe.

P. Kurator O. S. Lw. rozporządzeniem z dnia 23-go kwietnia 1932 r. Nr. III. 1594/32 udzielił p. Mauryccmu Himmelblauowi w Przemyślu zezwolenia na otwarcie i prowadzenie w Przemyślu przy ulicy Rejtana Nr. domu 16, prywatnych kursów pod nazwą: Kurs Handlowy Maurycego Himmelblaua w Przemyślu.

Ruch służbowy.

Inspektoraty.

P. Minister W. R. i O. P. rozporządzeniem z dnia 23-go marca 1932 Nr. BP. 2812/32 przeniósł p. **Władysława Węgrzyniaka,** inspektora szkolnego w Zborowie, na równorzędne stanowisko inspektora szkolnego w Rudkach.

P. Kurator O. S. Lw. przeniósł na równorzędne stanowiska:

Gilewicza Franciszka, adjunkta kancelaryjnego X. st. sł. w Radzie Skolnej Powiatowej w Starym Samborze, do Rady Szkolnej Powiatowej w Rudkach (N. B. P. 7303/32).

Kulównę Marję, adjunkta kancelaryjnego w IX. st. sł. Rady Szkolnej Powiatowej w Strzyżowie, do Rady Szkolnej Powiatowej w Kamionce Strum. (Nr. B. P. 5506/32). Kondlównę Julję, kancelistkę XI. st. sł. Rady Szkolnej Powiatowej w Bohorodczanach, do Rady Szkolnej Powiatowej w Śniatynie (Nr. B. P. 7506/32).

Werchowieckiego Tadeusza, prowizorycznego urzędnika XI. st. sł. w Radzie Szkolnej Powiatowej w Skolem, do Rady Szkolnej Powiatowej w Stryju (Nr. B. P. 7504/32).

Spensjonowani: Brunówna Zofja, kancelistka w XI. st. sł. Rady Szkolnej Powiatowej w Brzeżanach.

Szkolnictwo powszechne.

Mianowani: Ćwihułówna Marja, kierowniczką 3-klasowej szkoły w Hruszowie (Jaworów).

Dobrucki Józef, kierownikiem 5-klasowej szkoły w Oryszkowcach (Kopyczyńce).

Jurczyk Mikołaj, kierownikiem 6-klasowej szkoły w Korolówce (Borszczów).

Klimczak Władysław, kierownikiem 5-klasowej szkoły w Drohomyślu (Jaworów). Kulczycka Marja, kierowniczka 3-klasowej szkoły w Przyłbicach (Jaworów).

Markiewicz Tadeusz, kierownikiem 3-klasowej szkoły w Ropience (Lesko). Masłowski Józef, kierownikiem 4-klasowej szkoły w Szczurowicach (Radziechów).

Lewelówna Helena, kierowniczką 2-klasowej szkoły w Rudzie Kochanowskiej (Jaworów).

Niedzielski Grzegorz, kierownikiem 3-klasowej szkoły w Siedliskach (Jaworów).

Sołonynka Atanazy, kierownikiem 5-klasowej szkoły w Iwankowie (Borszczów).

Trzcińska Stefanja, kierowniczką 2-klasowej szkoły z p. j. naucz. w Trójcy (Śniatyn).

Zieliński Filemon, kierownikiem 4-klasowej szkoły w Tokach (Zbaraż).

Przeniesieni: Balicka Maria, nauczycielka 7-klasowej szkoły w Brzozdowcach (Bóbrka), do 7-klasowej szkoły żeńskiej im. Reja we Lwowie. Bereźnicka Stefanja, nauczycielka 3-klasowej szkoły w Torczynowicach (Sambor), do 6-klasowej szkoły w Biskowicach (Sambor). Bobiński Józef, nauczyciel 7-klasowej szkoły męskiej im. A. Mickiewicza w Jarosławiu, do 7-klasowej szkoły im. ks. Piotra Skargi w Jarosławiu.

Drapalska Katarzyna, nauczycielka 5-klasowej szkoły w Petlikowcach Starych (Buczacz), do 6-klasowej szkoły w Trybuchowcach (Buczacz).

Gensiorska Luba, nauczycielka 1-klasowej szkoły w Berezowie Wyżnym (Kołomyja), do 2-klasowej szkoły w Berezowie Średnim (Kołomyja).

Karasiewicz Kazimierz, nauczyciel 7-klasowej szkoły w Bolechowie (Dolina), do 6-klasowej szkoły męskiej w Dolinie. Kornerówna Marja, nauczycielka 6-klasowej szkoły w Czajkowicach (Rudki), do 7-klasowej szkoły w Niżankowicach (Przemyśl). Kużylowa Olimpja, nauczycielka 2-klasowej szkoły w Milatynie Starym (Kamionka Strum.), do 2-klasowej szkoły w Pobużanach (Kamionka Strum.).

Moosowa Ludwika, nauczycielka 3-klasowej szkoły w Dublanach II. (Sambor), do 4-klasowej szkoły w Dublanach I. (Sambor). Muszyńska Paulina, nauczycielka 3-klasowej szkoły w Kniażem (Śniatyn), do 2-klasowej szkoły w Mikulińcach (Śniatyn). Myślikowa Julja, nauczycielka 6-klasowej szkoły w Stecowej Śniatyn), do 7-klasowej szkoły żeńskiej w Śniatynie.

Pawłowska Irena, nauczycielka 1-klasowej szkoły w Chorośnie (Tłumacz), do 7-klasowej szkoły żeńskiej w Ottynii (Tłumacz). Pawlasowa Stanisława, nauczycielka 1-klasowej szkoły w Kremerówce (Bóbrka),

do 7-klasowej szkoły żeńskiej w Chodorowie (Bóbrka). Podgarba Marja, nauczycielka 2-klasowej szkoły w Lipnie (Dobromil), do 1-klasowej szkoły w Łomnie (Dobromil).

Romański Władysław, nauczyciel 7-klasowej szkoły w Markowej (Przeworsk), do 4-klasowej szkoły w Gorliczynie (Przeworsk). Rydzówna Ludwika, nauczycielka 7-klasowej szkoły w Niżankowicach (Przemyśl), do 6-klasowej szkoły w Czajkowicach (Rudki).

Tepperowa Anna, nauczycielka 3-klasowej szkoły w Palikówce (Rzeszów), do 5-klasowej szkoły w Chmielniku (Rzeszów). Toht Mieczysław, nauczyciel 5-klasowej szkoły w Wojutyczach (Sambor), do 4-klasowej szkoły w Przędzelu (Nisko). Trzcińska Domicela, nauczycielka 7-klasowej szkoły w Szczercu (Lwów), do 7-klasowej szkoły męskiej w Winnikach (Lwów). Tyszkowska Olga, nauczycielka 1-klasowej szkoły w Wulce Rosnowskiej (Jaworów), do 4-klasowej szkoły w Rogóżnie (Jaworów).

Wałachówna Jadwiga, nauczycielka 7-klasowej szkoły żeńskiej w Lesku, do 7-klasowej szkoły w Ustrzykach Dolnych (Lesko). Wierońska Marja, nauczycielka 7-klasowej szkoły męskiej w Winnikach (Lwów), do 7-klasowej szkoły w Szczercu (Lwów).

Zając Joanna, nauczycielka 6-klasowej szkoły w Rozwadowie (Żydaczów), do 7-klasowej szkoły w Czernicy (Żydaczów).

Cofnięto przeniesienie: Antoniego Isańskiego, nauczyciela szkoły w Strzałkowicach (Sambor), do szkoły w Susułowie (Rudki).

Spensjonowani: Arctówna Janina, nauczycielka 7-klasowej szkoły w Pomorzanach (Zborów).

Bałandiukowa Marja, nauczycielka 7-klasowej szkoły w Chorostkowie (Kopyczyńce). Biernacka Franciszka, nauczycielka 1-klasowej szkoły w Nowem Siole (Żydaczów). Brunarska Marja, dyrektorka 7-klasowej szkoły żeń. w Kamionce Strumiłowej.

Czekałowska Julja, nauczycielka 1-klasowej szkoły w Łodynie Nowej (Kamionka Str.). Czornijowa Julja, nauczycielka 2-klasowej szkoły w Borowcu (Żółkiew). Czubatówna Julja, nauczycielka 7-klasowej szkoły w Tarnopolu.

Fedewiczowa Julja, nauczycielka 4-klasowej szkoły w Czerniawie, (Mościska).

Guglewicz Michał, nauczyciel 3-klasowej szkoły w Jabłonowie (Rohatyn).

Janiczkowa Helena, nauczycielka 5-klasowej szkoły w Starej Ropie (Stary Sambor).

Koziński Michał, kierownik 4-klasowej szkoły w Demni (Żydaczów). Kulczycki Teodor, kierownik 3-klasowej szkoły w Młodowie (Lubaczów).

Łężna Marja, nauczycielka 7-klasowej szkoły żeńskiej w Bóbrce. Łukaczyńska Emilja, nauczycielka 7-klasowej szkoły w Głogowie (Rzeszów).

Madurowiczowa Olga, nauczycielka 7-klasowej szkoły w Jagielnicy (Czortków). Moroz Grzegorz, kierownik 2-klasowej szkoły w Dulibach (Bóbrka).

Nazarewiczowa Julianna, nauczycielka 1-klasowej szkoły w Nahorcach Małych (Kamionka Str.). Nikorakówna Marja, nauczycielka 5-klasowej szkoły w Popielach (Drohobycz). Nikorowicz Jan, kierownik 2-klasowej szkoły w Krogulcu (Kopyczyńce). Nowakówna Adolfina, kierowniczka 7-klasowej szkoły żeń. im. Hoffmanowej w Sanoku.

Posypanko Jan, kierownik 2-klasowej szkoły w Niemszynie (Rohatyn). Przewłocka Marja, nauczycielka 1-klasowej szkoły w Chilczycach (Złoczów).

Romanowska Romana, nauczycielka 7-klasowej szkoły w Sokalu.

S. Siekierzyńska Jadwiga, nauczycielka 7-klasowej szkoły w Sokalu. król. Jadwigi w Żółkwi. Stelmachowa Marja, nauczycielka szkoły w Żabiniu (Zborów). Szymańska Walerja, kierowniczka 2-klasowej szkoły w Zarzeczu (Jarosław).

Turkowa Fryderyka, nauczycielka 7-klasowej szkoły żeń. im. A. Mickiewicza we Lwowie. Ks. Typrowicz Antoni, nauczyciel religji 7-klasowej szkoły w Dukli (Krosno).

Wałęgowa Marja, nauczycielka 5-klasowej szkoły w Radczy (Stanisławów). Winkler Franciszek, kierownik 2-klasowej szkoły w Zarubińcach (Skałat).

Zahaczewska Zofja, nauczycielka 1-klasowej szkoły w Mielnicznem (Turka). Zaklika Stanisław, kierownik 7-klasowej szkoły w Mielnicy (Borszczów). Ziembowa Józefa, nauczycielka 3-klasowej szkoły w Zgłobniu (Rzeszów).

Zmarli: Józef Cudo, kierownik 4-klasowej szkoły w Gródku Jagiellońskim na Zastawiu, zmarł w dniu 22-go lutego br. w 28 roku służby nauczycielskiej, a 50 roku życia.

Doroba Józef, nauczyciel publicznej szkoły powszechnej im. T. Kościuszki w Rzeszowie, zmarł 30-go kwietnia 1932 r. w 39 roku życia, a 18 służby.

Landau Berta, nauczycielka szkoły pow. im. M. Reja we Lwowie, zmarła dnia 16-go marca 1932 r. w 56 roku życia, a 24 roku służby.

Lisowa Stanisława, nauczycielka publicznej szkoły powszechnej w Terliczce, powiatu rzeszowskiego, zmarła dnia 20-go kwietnia 1932 r. w 41 roku życia, a 20 roku służby nauczycielskiej.

Oświata pozaszkolna.

P. Kurator O. S. Lw. rozporządzeniem z dnia 11-maja 1932 r. powierzył pełnienie obowiązków powiatowego instruktora oświatowego: 1) p. Juljanowi Czyżewiczowi, nauczycielowi w Żółkwi, na powiat żółkiewski (Nr. I. O. P. 7921/32). 2) p. Maksymiljanowi Fischerowi, nauczycielowi w Rudkach, na powiat rudecki (Nr. I. O. P. 7861/32). 3) p. Andrzejowi Grochali, kierownikowi szkoły w Pomoniętach (pow. Rohatyn), na powiat rohatyński (Nr. I. O. P. 7866/32). 4) p. Stanisławowi Habratowi, nauczycielowi w Przemyślanach, na powiat przemyślański (Nr. I. O. P. 8874/32). 5) p. Ludwikowi Hartfelderowi, kierownikowi szkoły w Ostrowie (pow. Przemyśl), na powiat przemyski (Nr. I. O. P. 8373/32. 6) p. Romanowi Horakowi, nauczycielowi w Turce n/Stryjem, na powiat turczański (Nr. I. O. P. 8711/32). 7) p. Izydorowi Jabłońskiemu, nauczycielowi w Korolówce (p. Borszczów), na powiat borszczowski. (Nr. I. O. P. 8736/32). 8) p. Władysławowi Jabłońskiemu, nauczycielowi w Krośnie, na powiat krośnieński. (Nr. I. O. P. 8360/32). 9) p. Wojciechowi Jarockiemu, kierownikowi szkoły w Korczowie (pow. Rawa Ruska), na powiat rawski. (Nr. I. O. P. 7894/32). 10) p. Kazimierzowi Koczocikowi, nauczycielowi w Przeworsku, na powiat przeworski. (Nr. I. O. P. 8300/32). 11) p. Józefowi Michalewiczowi, nauczy-

cielowi w Kałuszu, na powiat kałuski. (Nr. I. O. P. 8872/32). 12) p. Klemensowi Młynarzowi, nauczycielowi w Drohobyczu, na powiat drohobycki. (Nr. I. O. P. 8165/32). 13) p. Kazimierzowi Morozowi, nauczycielowi w Kopyczyńcach, na powiat kopyczyniecki. (Nr. I. O. P. 8603/32). 14) p. Stanisławowi Orłowskiemu, nauczycielowi w Brzozowie, na powiat brzozowski. (Nr. I. O. P. 8000/32). 15) p. Władysławowi Puchalikowi, nauczycielowi w Dobromilu na powiat dobromilski. (Nr. I. O. P. 8336/32). 16) p. Adolfowi Ruferowi, nauczycielowi w Nisku, na powiat niżański. (Nr. I. O. P. 9220/32). 17) p. Janowi Sietnickiemu, nauczycielowi w Tarnopolu, na powiat tarnopolski. (Nr. I. O. P. 7860/32). 18) p. Stanisławowi Smuczakowi, nauczycielowi w Mościskach, na powiat mościski. (Nr. I. O. P. 8660/32). 19) p. Janowi Sokołowskiemu, nauczycielowi Państw. Seminarjum Naucz. w Kołomyi, na powiat kołomyjski. (Nr. I. O. P. 8572/32). 20) p. Bolesławowi Szymańskiemu, nauczycielowi w Kamionce Strumiłowej, na powiat kamionecki. (Nr. I. O. P. 9221/32). 21) p. Michałowi Welcowi, nauczycielowi w Stryju, na powiat stryjski. (Nr. I. O. P. 8396/32). 22) p. Józefowi Wnukowi, nauczycielowi w Samborze, na powiat samborski. (Nr. I. O. P. 8056/32). 23) p. Mieczysławowi Wolwowiczowi, nauczycielowi w Sanoku, na powiat sanocki. (Nr. I. O. P. 8001/32).

Przedszkola.

P. Kurator O. S. Lw. rozporządzeniem z dnia 7-go maja 1932 r. Nr. 3470/32 poruczył p. Helenie Czaporowskiej, nauczycielce szkoły powsz. Nr. 30 we Lwowie, czynności instruktorskie w zakresie wychowania przedszkolnego na terenie m. Lwowa.

Zakłady kształcenia nauczycieli.

Spensjonowani: Kubrakiewicz Stanisław, nauczyciel seminarjum naucz. męsk. we Lwowie. Kossowska Izydora, nauczycielka seminarjum naucz. żeń. w Przemyślu.

Mianowani: Dr. Kusznir Wasyl, nauczycielem religji gr. kat. w Państ. Seminarjum Męskim w Stanisławowie.

Szkoły średnie ogólno - kształcące.

Mianowani: Kloberówna Zdzisława, nauczycielką gimnazjum im. P. Skargi w Rohatynie. Krzyński Mieczysław, nauczycielem gimnazjum II. w Stryju. Ks. Tereszkun Jan, nauczycielem gimnazjum w Buczaczu.

Spensjonowani: Chobrzyński Czesław, nauczyciel I. gimnazjum w Stryju. Dr. Szczurat Wasyl, profesor II. gimnazjum we Lwowie.

Konkursy.

Konkursy na stanowiska kierowników publ. szkół powszechnych

L. p.	Powiat	Miejscowość	Stopień organizacyjny szkoły	Charakter (męska, żeńska, koedukacyjna) szkoły	Nazwa im. . . . . . szkoły	Język wykładowy	Do użytku kierownika: mieszkanie służbowe złożone z . . . ubikac.	Do użytku kierownika: grunt o obszarze	Uwaga
1	**Dolina**	Bełejów	2 kl.	koed.	—	ruski	2 ubik.	1 mg	
2	„	Bolechów	7 „	żeńska	Król. Jadwigi	polski	—	—	Pierwszeństwo mają z w.k. n. lub egz. wydz.
3	„	Grabów	2 „	koeduk.	—	ruski	2 „	1 mg	
4	„	Kalna	2 „	„	—	„	3 „	3 mg	
5	„	Perehińsko	7 „	męska	—	pol.-r.	3 „	—	Pierwszeństwo z W. K. N.
6	„	Roztoczki	2 „	koed.	—	ruski	3 „	2 mg	
7	„	Suchodół	2 „	„	—	„	2 „	2 mg	
1	**Czortków**	Krzywołuka	2 „	„	—	pol.-r.	—	$1\frac{1}{4}$ mg	
1	**Kamionka Strumiłłowa**	Kamionka Strumiłł.	7 „	żeńska	im. gen. Iwaszkiewicza	polski	—	—	Pierwszeństwo mają kandyd. z w. k. n. wzgl. z egz. wydz.
2		Pobużany Wieś	2 „	koeduk.	—	pol.-r.	3 ubik.	—	
1	**Kopyczyńce**	Samołuskowce	3 „	„	—	polski	3 „	2 mg	
1	**Krosno**	Jaszczew	2 „	„	—	„	3 „	$\frac{1}{2}$ mg	
1	**Podhajce**	Burkanów	3 „	„	—	pol.-r.	4 „	2 mg	
1	**Przeworsk**	Gorliczyna	4 „	„	—	polski	2 „	2 mg	Pierwszeństwo mają z w.k. n. oraz egz. wydz.
2	„	Rozbórz	7 „	„	—	„	3 „	1 mg	
3	„	Siennów	4 „	„	—	„	3 „	20 a	Konkurs 2-gi
4	„	Urzejowice	6 „	„	—	„	—	$1\frac{1}{2}$ mg	Pierwszeństwo mają z w. k. n. Konkurs 2-gi
1	**Rawa Ruska**	Monastyrek	2 „	„	—	ruski	—	—	Konkurs 4-y
2	„	Rata	2 „	„	—	polski	—	—	Konkurs 3-ci
3	„	Wierzbica	3 „	„	—	ruski	3 „	—	Konkurs 2-gi

L. p.	Powiat	Miejscowość	Stopień organizacyjny szkoły	Charakter (męska, żeńska, koedukacyjna) szkoły	Nazwa im. . . . . . szkoły	Język wykładowy	Do użytku kierownika: mieszkanie służbowe złożone z . . . ubikac.	Do użytku kierownika: grunt o obszarze	Uwaga
4	**Rawa Ruska**	Poddębce	2 kl.	koeduk.	—	pol.-r.	3 ubik.	—	Konkurs 2-gi
5	„	Chlewczany	6 „	„	—	„	—	—	Pierwszeństwo mają z w. k. n. wzgl. egz. wydz.
6	„	Machnów	2 „	„	—	ruski	—	—	
1	**Sanok**	Besko	4 „	męska	—	polski	3 „	2 mg	
2	„	Czerteż	2 „	koeduk.	—	pol.-r.	3 „	—	
3	„	Dobra Szlachecka	3 „	„	—	„	2 „	1 mg	Konkurs 2-gi
4	„	Hołuczków	2 „	„	—	„	3 „	2 „	
5	„	Sieniawa	2 „	„	—	„	2 „	2 „	
1	**Sokal**	Sielec belski	6 „	„	—	„	3 „	57 ar.	Pierwszeństwo z egz. wydz. lub w. k. n. Konkurs 3-ci
2	„	Jastrzębica	4 „	„	—	„	4 „	26 „	
3	„	Spasów	3 „	„	—	„	3 „	20 „	
4	„	Kuliczków	2 „	„	—	„	3 „	15 „	
5	„	Opulsko	2 „	„	—	„	3 „	1 ha 31 a	
6	„	Sulimów	2 „	„	—	polski	2 „	64 „	
1	**Tarnopol**	Bajkowce	2 „	„	—	pol.-r.	3 „	—	
2	„	Berezowica Wielka	4 „	„	—	„	—	—	
3	„	Bucniów	4 „	„	—	polski	—	—	
4	„	Chodaczków Mały	4 „	„	—	pol.-r.	3 „	—	
5	„	Dyczków	2 „	„	—	„	3 „	—	
6	„	Domamorycz	2 „	„	—	ruski	3 „	—	
7	„	Kozówka	4 „	„	—	pol.-r.	3 „	—	
8	„	Nastasów	4 „	„	—	ruski	3 „	—	
9	„	Płotycz	4 „	„	—	polski	2 „	—	
10	„	Pokropiwna	3 „	„	—	pol.-r.	3 „	—	
11	„	Skomorochy	2 „	„	—	ruski	3 „	—	
12	„	Szuszczyn	3 „	„	—	pol.-r.	3 „	—	

L. p.	Powiat	Miejscowość	Stopień organizacyjny szkoły	Charakter (męska, żeńska, koedukacyjna) szkoły	Nazwa im . . . . . . szkoły	Język wykładowy	Do użytku kierownika: mieszkanie służbowe złożone z . . . ubikac.	Do użytku kierownika: grunt o obszarze	Uwaga
1	Żółkiew	Borowe	2 „	koeduk.	—	pol.-r.	3 ubik.	2 mg.	Konkurs 3-ci
2	„	Butyny	4 „	„	—	„	3 „	1½ „	Konkurs 2-gi
3	„	Dalnicz	2 „	„	—	polski	3 „	2 „	Konkurs 2-gi
4	„	Kłodzienko	2 ,	„	—	ruski	3 „	2 „	
5	„	Lubella	4 „	„	—	„	3 „	⅔ „	
6	„	Pieczychwosty	2 „	„	—	pol.-r.	3 „	—	Konkurs 4-y
7	„	Przystań	2 „	„	—	ruski	3 „	1 mg	
8	„	Turynka	5 „	„	—	pol.-r.	3 „	2 mg	Konkurs 2-gi Pierwszeństwo mają z w. k.n.
9	„	Zameczek	2 „	„	—	ruski	3 „	1½ „	Konk. 2-gi

Podania o posady objęte powyższym konkursem należy wnosić drogą służbową w terminie do 15-go lipca 1932 r.

Wakujące stanowiska dyrektorów w szkołach rzemieśl - przem. w Łunińcu i Kostopolu.

Nr. III. 1569/32. Wskutek pisma Minist. W. R. i O. P. z dnia 7-go kwietnia 1932 r. Nr. III. R. P. 1693/32 Kuratorjum Okręgu Szkolnego Lw. oznajmia, że w Prywatnej Szkole Kolejowej Rzemieślniczo - Przemysłowej w Łunińcu z wydziałem ślusarsko - mechanicznym, należącej do Polskiego Towarzystwa Oświaty Zawodowej w Brześciu, oraz w Szkole Rzemieślniczo - Przemysłowej Powiatowego Związku Komunalnego w Kostopolu, posiadającej wydział stolarski, wakują stanowiska dyrektorów.

Kuratorjum podaje powyższe do wiadomości Dyrekcyj szkół zawodowych, celem ewentualnego skierowania odpowiednich kandydatów z pośród nauczycieli szkół zawodowych. Podanie kandydatów należycie udokumentowane należy przesłać wprost do Dyrekcji wymienionej szkoły.

Za Naczelnika Wydziału: *Dr. K. Zagajewski.* wr. Okr. Wizyt. Szkół.

Wolne stanowiska nauczycieli podwładnych.

W powiecie dolińskim:

1. Posada nauczycielki 7 kl. szkoły żeńskiej w Dolinie. Pierwszeństwo będą miały nauczycielki z wyższym kursem nauczycielskim z grupy humanistycznej.

2. Posada nauczycielki 7 kl. szkoły żeńskiej w Bolechowie. Pierwszeństwo będą miały nauczycielki z wyższym kursem nauczycielskim z grupy humanistycznej.

We Lwowie:

W mieście Lwowie są do obsadzenia posady nauczycieli (mężczyzn) z wyższym kursem nauczycielskim z grupy III. (matem.-fizycznej), IV. (rysunki-roboty) i V. (wych.-fizyczne, śpiew).

Podania należy wnosić do Kuratorjum w przepisanej drodze służbowej.

Wolne stanowiska w szkolnictwie prywatnem.

Kuratorjum Szkoły Handlowej fund. Gotthelfa w Samborze rozpisuje konkurs na kierownika tej szkoły handlowej. Wymagane są kwalifikacje przepisane ustawą z dnia 26-go września 1922 r. oraz rozp. Prezyd. Rz. P. z dnia 7-go marca 1928 (Dz. U. Rz. P. Nr. 29. poz. 271).

Podania wraz z odpisami świadectw wnosić należy na ręce dr. J. Verstaendiga, adwokata w Samborze, do dnia 15-go czerwca 1932 r.

Ogłoszenia.

Bibljoteka uniwersytecka we Lwowie.

(Wyciąg z Regulaminu Bibljoteki Uniwersytetu J. Kazimierza we Lwowie).

Nr. O. 671/32. Członkowie gron nauczycielskich szkół średnich zamiejscowych mogą korzystać z księgozbioru Bibljoteki Uniwersyteckiej we Lwowie jedynie za pośrednictwem dyrekcyj danych zakładów.

W tym celu skierowują dyrekcje do Bibljoteki Uniwersyteckiej urzędową drogą prośbę o wypożyczenie książek.

Pisma te winny

1. wymieniać imię i nazwisko członka grona, dla którego dyrekcja stara się o wypożyczenie książek;

2. podawać dzieła, o których wypożyczenie chodzi, z należytą ścisłością bibljograficzną na blankietach rewersowych, używanych w Bibljotece Uniwersyteckiej we Lwowie [1]) przyczem każdego dzieła (nie tomu) żądać należy na osobnym blankiecie. Rewersy te muszą być wystawione przez dyrekcję zakładu i opatrzone jej urzędową pieczęcią;

3. zawierać kategoryczne stwierdzenie, że dyrekcja zakładu przyjmuje urzędownie wobec dyrekcji Bibljoteki wyłączną odpowiedzialność za książki wypożyczone na jej żądanie, gwarantując temsamem a) że zwrot książek nastąpi w terminie oznaczonym [2]) lub, że odroczenie tegoż (prolongata) zostanie należycie uzyskane [3]) wreszcie, że ewentualne we-

---

[1]) Wysyła się je z Bibljoteki na zamówienie, policzając po 5 gr za blankiet.

[2]) Normalnie przypada w zamiejscowem wypożyczaniu termin zwrotu książki w 2 miesiące od daty jej wysyłki z Bibljoteki.

[3]) O dalszą dwu miesięczną prolongatę wygasającego terminu zwrotu dzieła, należy zgłosić się przed jego upływem, przesyłając rewersy na nowy okres i opłatę prolongacyjną po 40 gr od tomu.

zwania Bibljoteki Uniwersyteckiej do zwrotu książek [4]) odniosą zawsze należyty skutek; b) że stan zachowania dzieł nie ucierpi w trakcie korzystania z nich, c) że w razie niezwracalności książek (ich zatracenia lub zniszczenia) ponoszący winę nauczyciel odkupi w terminie oznaczonym zaginione dzieło, w takim egzemplarzu, na którego przyjęcie dyrekcja Bibljoteki będzie się mogła zgodzić, lub uiścić Bibljotece według jej żądania, ekwiwalent pieniężny; d) że wszelkie regulaminowo przewidziane, administracyjne lub karne opłaty związane z zamiejscowem wypożyczeniem książek, jak: taksa zasadnicza [5]) zwrot kosztów przesyłki i korespondencji według każdorazowego urzędowego rachunku Bibljoteki, należytości prolongacyjne lub wreszcie grzywny urgensowe i t. d. wpłyną punktualnie do kasy Bibljoteki.

Zamówienia czyniące zadość powyższym postanowieniom realizuje Bibljoteka bez zastrzeżeń, chyba że wielki obrót książkowy lub też specjalne przeznaczenie książek w Bibljotece może chwilowo ograniczać pełnię dysponowania niemi, co Bibljoteka zawsze wyjaśnia.

Kurator Okręgu Szkolnego: p. o. *St. Świderski.* wr.

Termin jesienny gimnazjalnych egzaminów dojrzałości dla eksternów.

Nr. II. 4219/32. Kuratorjum O. S. Lw. zawiadamia interesowanych, że pełne egzaminy dojrzałości dla eksternów odbędą się w terminie jesiennym 1932 r. w październiku i listopadzie, uzupełniające zaś egzaminy we wrześniu.

Podania należy wnosić do Kuratorjum do dnia 31-go maja 1932 roku włącznie i dołączyć do nich w oryginale: metrykę urodzenia, posiadane świadectwa szkolne, względnie przy uzupełniającym egzaminie gimnazjalne świadectwo dojrzałości, świadectwo moralności świeżej daty, życiorys, wykaz lektur z języka polskiego i obcych, trzy wyraźne fotografje ze stwierdzeniem na jednej z nich tożsamości osoby przez urząd gminny i odcinek czekowy Pocztowej Kasy Oszczędności, jako dowód wpłacenia taksy egzaminacyjnej w kwocie 60 zł. na konto Kasy Urzędu Skarbowego I. we Lwowie Nr. 38001 na fundusz specjalny Kuratorjum O. S. Lw. „Taksa administracyjna“ za egzamin dojrzałości.

Przedstawienia „Tam od Odry“.

Nr. O. 686/32 w sprawie akcji „Miesiąc Śląska“ zawiadamiam wskutek zarządzenia Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 19-go kwietnia 1932 r. Nr. I. Org. 2522/32. iż Związek Obrony Kresów Zachodnich przystąpił do wystawienia w różnych miejscowościach kraju sztuki teatralnej p. t. „Tam od Odry“.

Przedstawienia mają być urządzane przez zespół teatralny pod kierownictwem pp. Stanisława Dąbrowskiego i Stanisława Zborowskiego.

Sztuka ma charakter propagandowy i obrazuje moment z okresu plebiscytu i III. powstania śląskiego.

---

[4]) Zaniedbanie terminowego zwrotu książki przypomina się urzędowemi wezwaniami (urguje), policzając zarazem grzywnę za przetrzymanie dzieła w kwocie 50 gr za 1 tydzień od 1 tomu.

[5]) W kwocie 40 gr od tomu na przeciąg 2 miesięcznego wypożyczenia.

Zwalnianie od cła aparatów radjowych dla szkół.

Nr. O. 538/32. W myśl zarządzenia Ministerstwa Skarbu z dnia 5-go marca 1932 r. Nr. D. IV. 5504/32 i Dyrekcji Ceł we Lwowie z dnia 10-go marca 1932 r. L. W. II. 4209/32 nie będą zwalniane od cła aparaty radjowe sprowadzone dla potrzeb szkolnych z zagranicy ze względu na wystarczającą wytwórczość krajową.

Świadectwa studjów wychowania fizycznego.

Absolwenci i absolwentki 3-letn. kursu uproszczonego Studjum Wychowania Fizycznego w Poznaniu mogą otrzymać świadectwa ukończenia studjów wychowania fizycznego, które uprawnia w myśl okólnika Min. W. R. i O. P. Nr. O. Prez. 14252/26 do nauczania ćwiczeń cielesnych w szkołach średnich ogólno-kształcących i seminarjach nauczycielskich państwowych i prywatnych, obok innego przedmiotu jako głównego.

Zgłoszenia należy nadsyłać do Dyrekcji Studjum Wychowania Fizycznego U. P. w Poznaniu ,Park Wilsona, załączając na druki zł 5 oraz metrykę chrztu.

II. Rachunki dla II. oddziału szkół powszechnych.

Ministerstwo W. R. i O. P. uznało rozporządzeniem z dnia 30-go kwietnia 1932 Nr. II. 13.460/31 książkę p. t. Wincenty Lewicki. II. Rachunki dla II. oddziału szkół powszechnych. Nakładem Państwowego Wydawnictwa Książek Szkolnych, Lwów 1931, za dozwoloną do użytku szkolnego jako podręcznik dla uczniów II. oddziału szkół powszechnych.

Część druga.

MICHAŁ NAZAR (Stanisławów).

Ochrona przyrody a nauczyciel.

„Co ma być wprowadzone do życia, należy najpierw wprowadzić do szkoły“, powiedział sławny przyrodnik Humboldt.

Z przytoczonych słów widzimy, jak wielkie znaczenie przypisał Humboldt szkole i nauczycielowi. Szkoła ma olbrzymi wpływ na urabianie światopoglądu, charakteru, nastawienia w pewnym kierunku młodzieży i t. d.

„Ponieważ hasło ochrony przyrody posiada w sobie wartości podnoszące i uszlachetniające człowieka, przeto powinno ono stać się jedną z podstaw współczesnego wychowania młodzieży w domu i w szkole“.

Wprawdzie ochrona przyrody nie jest objęta programem nauczania, niemniej jednak widocznem jest z planów i wskazówek Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, że nauczyciel - przyrodnik ma też zwracać uwagę na konieczność ochrony przyrody.

Szał tępienia tworów przyrody, który doprowadził do tego, że wiele cennych gatunków roślin i zwierząt zniknęło z oblicza ziemi bezpowrotnie, już minął.

Wreszcie ocknął się człowiek.

Obudziła się reakcja przeciw chciwym eksploatatorom przyrody, którzy wszystko chcą zamienić na brzęczącą monetę. Ich zapędom stoją na przeszkodzie zrzeszenia, mające na celu chronić przyrodę i jej zabytki przed ostateczną zagładą.

Ruch ten bardzo szybko szerzy się i obejmuje coraz to rozleglejsze kręgi społeczeństwa.

Dziwnem tylko może się wydawać, że zapoczątkowano go w Ameryce, właśnie tam, gdzie społeczeństwo uchodzi za najbardziej zmaterjalizowane, gdzie kult złotego cielca ma dużo zwolenników, gdzie wytępiono bawoły, powalono Wellingtonję, zniszczono Indjan i oszpecono krajobraz na korzyść olbrzymiego postępu techniki.

Wprawdzie idea ochrony przyrody zjawiła się już dawniej (Ruskin), ale przybrała konkretne formy dopiero w ostatnich dziesiątkach lat, przyczem niespożyte zasługi dla Ameryki położyli: Harnaday i E. Seymon. Akcja ochrony przyrody objęła także Kanadę i Australję. W Europie pierwszą była Szwecja, w której R. Sernander i H. v. Post zaczęli szerzyć ideę ochrony przyrody.

Na tem polu w Szwajcarji pracują p. Sarasinn, C. Schröter i S. Bronies. W Bernie Szwajcarskiem tworzy się Komisja Ochrony Przyrody pod przewodnictwem już wspomnianego Pawła Sarasinna.

W Niemczech oddał idei ochrony przyrody nieocenione zasługi kustosz muzeum gdańskiego prof. Conwentz. Ślady jego pracy spotykamy między innemi w obecnej dzielnicy poznańskiej.

W Anglji ochroną przyrody zajmuje się rząd, ponadto praca nad ochroną przyrody oparta jest na obywatelskich podstawach.

We Francji skupia się praca ochroniarska w tak zwanych komitetach departamentowych.

W Czechach czynny jest w tym kierunku Komitet dla Ochrony Przyrody przy Ministerstwie Szkolnictwa i Oświaty Narodowej. Ponadto w tym kierunku pracuje Państw. Urząd Ochrony Zabytków i Czechosłowacki Związek Upiększenia i Ochrony Krajobrazu.

W carskiej Rosji przed wojną istniała Komisja Ochrony Przyrody przy Ces. ros. Geogr. Inst.

W tym kierunku pracował Borodin, który sam oświadczył, że kwestja ochrony przyrody bezwarunkowo przedstawia się „najgorzej w Rosji".

Obecny rząd Z. S. R. R. tworzy rezerwaty stepowe i leśne, chociaż nie brak też rezerwatów i mineralogicznych. Ochrona przyrody w Polsce miała swoich „duchów opiekuńczych" już przed wojną światową. W każdym z trzech zaborów byli ludzie, którym ochrona przyrody leżała na sercu i którzy dokładali wszystkich starań, by nie dopuścić do zniszczenia jej cennych i ze wszechmiar godnych ochrony zabytków.

Na pierwszy plan pod tym względem wysuwa się zabór pruski, który miał wzorową organizację ochrony przyrody. Wspomniany prof. Conwentz „pionier i twórca ochrony przyrody w Niemczech, pierwsze korzystne wyniki swej propagandy zdobył właśnie na Pomorzu i w Wielkopolsce" (W. Szafer).

W zaborze rosyjskim samo społeczeństwo troszczyło się o ochronę przyrody. W 1908 r. zorganizowało Polskie Towarzystwo Krajoznawcze w swem łonie „Komisję Ochrony Osobliwości Przyrody". Członkowie tej komisji wydali dwie rozprawy mające na celu spopularyzowanie idei ochrony

przyrody: K. Kulwieć: „Osobliwości i zabytki przyrody oraz ich ochrona" i J. Kołodziejczyk: „Zabytki przyrody".

Także i prywatna inicjatywa przybyła z pomocą ochronie przyrody, choćby wspomnieć hr. Raczyńskiego, który w Złotym Potoku wydzielił spory szmat lasu mieszanego na rezerwat leśny.

W b. Galicji wydał Sejm Krajowy w 1869 r. dzięki zabiegom i staraniom wybitnego zoologa Uniwersytetu Jagiellońskiego prof. A. Nowickiego, ustawę z dnia 19-go lipca tegoż roku, mocą której zakazanem było tępienie łapanie i sprzedawanie zwierząt alpejskich właściwych Tatrom, t. j. świstaka i dzikich kóz.

We Lwowie rozwijało działalność na polu ochrony przyrody Polskie Towarzystwo Przyrodnicze im. Kopernika, Muzeum im. Dzieduszyckich i Galicyjskie Towarzystwo Leśne.

W Krakowie pracowała w tym kierunku Komisja Fizjograficzna Akademji Umiejętności i Towarzystwo Tatrzańskie.

Tak pokrótce przedstawia się sprawa ochrony przyrody do czasu wybuchu wojny światowej. W czasie wojennym nikt nie troszczył się o ochronę przyrody. Wojna przyniosła wiele niepowetowanych strat, szczególnie na tych obszarach, na których się toczyły walki.

Jakże przedstawia się obecnie sprawa ochrony przyrody w Polsce?

Oto za inicjatywą niestrudzonego szermierza ochrony przyrody prof. Uniwersytetu Jagiellońskiego dr. Władysława Szafera Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego za staraniem ówczesnego ministra Ksawerego Prausa (zmarły w r. 1925) utworzyło w r. 1920 organizację pod nazwą „Tymczasowej Komisji Ochrony Przyrody", jako organu dozorczego przy ministerstwie. Tym Kom. Ochr. Przyr. przetrwała do r. 1925.

W tym krótkim czasie opracowuje Komisja projekt ustawy „o ochronie szczególnie rzadkich roślin i zwierząt", nawiązuje kontakt z analogicznemi organizacjami zagranicą i bierze udział w Międzynarodowym Kongresie Ochrony Przyrody w Paryżu 1923 r.

W r. 1925 Rada Ministrów zmieniła nazwę „Tymczasowej Komisji Ochrony Przyrody" na „Państwową Radę Ochrony Przyrody" i ustanowiła swego delegata w osobie prof. dr. Wł. Szafera, który jest obecnie przewodniczącym Rady.

W skład Rady wchodzi 15 — 25 osób, których powołuje Minister z pośród uczonych i osób zajmujących się ochroną przyrody. Czas trwania mandatu wynosi 6 lat.

Do pracy w tej organizacji powołuje Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego dla poszczególnych obszarów państwa delegatów, zaś „w celu propagandy idei ochrony przyrody, zespolenia i ujednostajnienia poczynań społecznych w tej dziedzinie, związania takich poczynań z równoległą akcją organów państwowych, tudzież informowania delegatów Państwowej Rady Ochrony Przyrody w sprawach ochrony przyrody, może Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego po wysłuchaniu opinji Rady i swego delegata do spraw ochrony przyrody powołać do życia dla pewnych obszarów Komitety Ochrony Przyrody złożone z delegatów Państwowej Rady Ochrony Przyrody, przedstawicieli władz i urzędów państwowych i samorządowych, przedstawicieli stowarzyszeń zajmujących się ochroną przyrody, wreszcie odpowiednio ukwalifikowanych osób prywatnych" (Monitor Polski 1925 r. Nr. 141, poz. 269).

Między innemi taki Komitet istnieje i we Lwowie. Biura jego mieszczą się na Politechnice — Zakład ochrony lasu — Nabielaka 22. Przewodnictwo Komitetu spoczywa w doświadczonych rękach gorącego orędownika idei ochrony przyrody p. prof. Wierdaka.

Idąc śladami zagranicy i chcąc ideę ochrony przyrody spopularyzować, powołano do życia uchwałę VII Zjazdu dorocznego Państwowej Rady Ochrony Przyrody w Warszawie w dniu 9-go stycznia 1927 r. Ligę Ochrony Przyrody [1]).

Organizację Ligi powierzono znanemu i cenionemu działaczowi na polu krajoznawstwa p. Aleksandrowi Janowskiemu.

Liga przyjmuje w poczet swych członków całe stowarzyszenia, związki, koła, grupy, a także i poszczególne osoby. Wkładka roczna wynosi 30 gr. Z rozmysłem ustanowiono tak niską wkładkę, by dać możność jak najszerszym warstwom społeczeństwa wstąpić w szeregi i członków Ligi. Niema chyba człowieka, któryby tej minimalnej kwoty nie mógł złożyć na cele Ligi.

Zebrane fundusze przeznaczone są w części na propagandę, a w części na wykup lub dzierżawę zabytków przyrody. A spora ilość objektów jest do kupna. Wspomnę choćby tylko o tych, które leżą na terenie trzech wschodnich województw, t. j. lwowskiego, stanisławowskiego i tarnopolskiego a mianowicie:

Część stepu Makutra pod Brodami, 7 morgowy step Masiok na Pokuciu koło Ostrowca, skałki w Miodoborach i Rogóżniku, ścianki w Dobrowlanach i Sińkowie nad Dniestrem, połoniny, skały szczytu Howerli, ścianki Seretu, w których gnieździ się żołna pszczołojad, torfowiska w Białohorszczy pod Lwowem ciekawe swojemi zabytkami fauny i flory glacjalnej i t. d.

Czy i dlaczego należy ochraniać przyrodę?

Nikt temu zaprzeczyć nie może, że kulturalny człowiek ochrania zabytki przyrody, mając ku temu liczne motywy jak: naukowy, historyczny, estetyczny, etyczny i wychowawczy.

Dla nas, jako nauczycieli, wszystkie wyżej naprowadzone motywy mają wielką wartość, jednak, czy nie najważniejszym motywem, który nas powinien zainteresować, to motyw wychowawczy.

Pozwolę sobie w tej sprawie przytoczyć pogląd p. dr. Marjana Sokołowskiego, który wypowiada w 8 liście „Ochrony przyrody w szkole".

„Idea ochrony przyrody uczy znajomości i poszanowania praw natury. Nieznajomość ich powoduje częste ich przekraczanie przez człowieka, co zawsze połączone jest dlań z największą szkodą, często nawet i materjalną. Gdyby ludzie lepiej znali naprawdę tak powszechne prawo natury, które jednostkom składającym się na jakąś wyższą organizację społeczną, roślinną, czy zwierzęcą, nakazuje wyrzeczenia się swej wolności i korzyści osobistej na rzecz dobra społeczności, w których żyją — czyżby nie zmiejszył się ów bezmiar zła, wynikającego z tak rozpanoszonego samolubstwa ludzkiego, które wiedzie do pogwałcenia wszelkich uczuć względem bliźnich w imię własnego ciasnego interesu, czy nawet wygody".

„Szkoła" — powiada on — jest w pierwszym rzędzie powołana do wpajania zasad życia społecznego w umysły i serca młodzieży i do tę-

---

[1]) Sekretarjat Zarządu Głównego Ligi Ochrony Przyrody znajduje się w Warszawie, ul. Ujazdowska 6/8.

pienia zarodków egoizmu. Najlepszym zaś środkiem do obu tych celów wiodącym jest obserwacja przyrody, poznawanie jej praw i krzewienie idei ochrony przyrody, opierających się na tych prawach. Ochrona przyrody uczy bowiem, że prawa przyrody istnieją, że są one dla wszystkich stworzeń jednakowe, że prawa ludzkie na nich się opierają, że przeto należy ich na równi z prawami ludzkiemi przestrzegać.

Uczy więc sprawiedliwości. I to bezpośrednio w stosunku do natury, każąc zachowywać jej prawa, a pośrednio i w stosunku do ludzi, krzewiąc w młodych sercach kult prawa. Jeśli w wychowaniu młodzieży będziemy kładli tak silny nacisk na poznawanie i poszanowanie praw natury, to urobimy przez to młode umysły w kierunku łatwiejszego zrozumienia potem praw ludzkich i konieczności ich przestrzegania. A to przecież powinno być jednym z głównych celów szkoły.

Idea ochrony przyrody dzięki temu, że uczy poznawania i poszanowania natury, że walczy z egoizmem ludzkim, że uczy sprawiedliwości w stosunku do natury i człowieka, jest ideą etyczną. Można ją określić jako ideę pokojową, ponieważ głosi nie walkę człowieka z przyrodą, ale harmonję z nią, sprawiedliwość, miłość i pokój w stosunku do niej.

I podobnie jak przez wychowanie w duchu sprawiedliwości w stosunku do przyrody przyczynia się pośrednio i do krzewienia sprawiedliwości w stosunku do bliźniego, tak też i przez kult miłości i pokoju w odniesieniu do przyrody, przyczynia się idea ochrony przyrody niewątpliwie i do krzewienia haseł miłości i pokoju wśród ludzi. Wreszcie podnieść należy jej charakter społeczny i demokratyczny.

Pierwszy zawdzięcza ona konieczności zbiorowej pracy, drugi wciąganiu do niej wszystkich bez wyjątku i bez względu na wiek, stan i zawód dla dobra wszystkich.

Oto w krótkości podane uzasadnienie pedagogiczne wartości idei ochrony przyrody. Jako idea etyczna, pokojowa, społeczna i demokratyczna odpowiada w najwyższym stopniu duchowi nowoczesnej szkoły i dlatego też powinna być przez nią jak najgoręcej przyjęta".

Zkolei należałoby zapoznać się z rodzajami ochrony przyrody.

Dr. Szafer wyróżnia trzy rodzaje ochrony przyrody, a to: gatunkową, indywidualną i rezerwatową.

Przykładem pierwszej może być ochrona gatunku cisa (Taxus baccata), drugiej jodły (Abies alba) na uroczysku Cisówka w Puszczy Białowieskiej, trzeciej — istniejące już rezerwaty zupełne lub częściowe.

Gatunkowej ochronie, według projektu prof. Wodziczki zgłoszonego na XI Zjeździe Państwowej Rady Ochrony Przyrody, który odbył się w dniu 25-go września 1929 r. w Wilnie, powinny podlegać następujące rośliny:

Długosz królewski (Osmunda regalis L), wszystkie gatunki rodzaju widłaka (Lycopodium Brogn), cis pospolity (Taxus baccata L), limba (Pinus cembra L), brzęk (Sorbus torminalis L), wszystkie gatunki rodzaju ostnicy (Stupa L), przebiśnieg pospolity (Galanthus nivalis L), śnieżyca wiosenna (Leucojum vernum L), wszystkie gatunki rodzaju zawilca (Anemone L), wszystkie gatunki rodzaju sasanki (Pulsatilla Tourn), przylaszczka (Hepatica triloba Gilib), miłek wiosenny (Adonis vernalis L), wszystkie gatunki rodzaju kokoryczy (Corydalis Med), wawrzynek — wilcze łyko (Daphne mezereum L), wszelkie gatunki storczykowatych (Orchidaceae), wszystkie gatunki goryczki (Gentiana L), pachnące gatunki goździków (Diantus L), kupalnik górski (Arnica montana L), wszystkie gatunki rodzaju rosiczki (Drosera L),

kotewka — orzech wodny (Trapa natans L), szarotka alpejska (Leontopodium alpinum Cass), oba gatunki szafranu (Crocus L), oba gatunki różanecznika (Rhododendron L), mikołajek nadmorski (Eryngium maritimum L), lilja złotogłów (Lilium Martagon L).

Na tymże zjeździe zapronował p. Janusz Domaniewski do ochrony następujące zwierzęta kręgowe:

Salamandra (Salamandra Maculosa), żółw (Emys orbicularis), jaszczurka zielona (Lacerta viridis), połoz (Zamenis viridiflavus), wąż Eskulapa (Coluber longissimus), gęś gęgawa (Anser anser) przedłużyć czas ochrony [1]), łąbędź (Cygnus) przedłużyć czas ochrony, bataljon (Pavencella pugnax) przedłużyć czas ochrony, kormoran (Phalacrocorax carbo) bezwzględna ochrona, bocian czarny (Ciconia nigra) bezwzględna ochrona, bocian biały(Ciconia ciconia (bezwzgl. ochr.), czapla siwa (Ardea cinerea) bezwzgl. ochr., pardwa (Lagopus lagopus) bezwzgl. ochr., sęp płowy (Gyps vulvus) bezwzgl. ochr., sęp kasztanowaty (Eegypius monachus) bezwzgl. ochr., bielik (Heliacetus albicilla) bezwzgl. ochr., orzeł karlik (Hieraaëtus pennatus) bezwzgl. ochr., orlik grubodziuby (Aquilla clanga) bezwzgl. ochr., orlik krzykliwy (Aquilla pomarina) bezwzgl. ochr., orzeł przedni (Aquilla chrysaetes) bezwzgl. ochr., jeleń (Cervus Elaphus) bezwzględnie powinien być chroniony w powiecie nowotarskim, niedźwiedź (Ursus arctos) ochrona jak u jelenia.

Bezwzględnej ochronie powinne podlegać: ślepiec (Spalax typhlus), bóbr (Castor fiber), polatucha (Pteromys volans), świstak (Arctomys marmota), żubr (Bison europaeus).

Ponadto prof. Grochmalicki podaje gatunkową ochronę ryb i zwierząt bezkręgowych.

Na bezwzględną ochronę zasługuje głowacica (Salmohucho), sieja (Coregonus lavaretus) powinna być chroniona rezerwatowo, zaś pewnej ochronie powinien podlegać wyrozub (Leuciscus wyrozub).

Zwierzęta bezkręgowe, jako mniej wpadające w oczy, nie będące bezpośrednio użyteczne człowiekowi, są mniej tępione aniżeli zwierzęta kręgowe, z wyjątkiem motyli, tych prawdziwych klejnotów naszej przyrody, i dlatego niektóre z nich należałoby otoczyć ochroną.

Bezwzględnej ochrony wymagają następujące owady: niepylak apollo, paź królowej (Papilio machaon), żeglarek (P. podalirius), nadobnica alpejska (Rosalia alpina), jelonek (Lucanus cervus), biegacz (Carabus Menetriesi), modliszka (Mantis religiosa), miedziopierś alpejska (Somatochlora alpestris).

Ochronie podlega i przyroda martwa. Rezerwaty geologiczne chronią góry, skały, utwory dyluwialne jak moreny, większe głazy narzutowe i t. p.

Takim rezerwatem geologicznym jest Czartowska Skała pod Lwowem, skałki mszywiołowe w Oknie w Miodoborach, lejki gipsowe w Bilczu Złotym nad Seretem, groty w Ojcowie, pieczary w Krzywczu i t. p.

Rezerwaty zwierzęce chronią rzadkie okazy fauny, np. na jeziorze Wigry chroniona jest sieja, w Pszczynie żubr, w Repetowie na Pomorzu czapla siwa i t. p.

Rezerwaty leśne chronią przed wymarciem rzadkie, a ongiś pospolite gatunki drzew np. cis w Kniażdworze.

---

[1]) Ustawa łowiecka normuje czas ochrony zwierząt, p. Janusz Domaniewski proponuje przedłużenie tego czasu.

W okolicy Sarn utworzono dwa rezerwaty dla ochrony zieliny (Azalia pontica).

W powiecie nowosądeckim utworzono rezerwat lasu lipowego. Ogółem w Polsce naliczamy dwadzieścia kilka rezerwatów leśnych.

Wkońcu należałoby wspomnieć o rezerwatach torfowiskowych, które utworzone zostały celem ochrony roślin północnych. jako pozostałości z epoki lodowej.

Chociaż dużo zwierząt i roślin zostało wyniszczonych, jednak przy dobrej woli i należytej organizacji można jeszcze wiele gatunków zachować.

Szkoła i nauczyciel maja tu rozległe pole do pracy. Przedewszystkiem przy nauce przyrody należy wskazać gatunki, które są lub powinny być chronione.

Podczas wycieczek ochrona przyrody powinna być jak najszerzej uwzględniona.

Pod żadnym pozorem nie należy pozwalać młodzieży na bezmyślne niszczenie tworów przyrody.

Ażeby powstrzymać pęd niszczycielski u młodzieży, należy zaniechać tworzenia zielników systematyczno-opisowych, a wprowadzić do nauki przyrody zielniki biologiczne.

Jeśli nauczyciel uważa za konieczne mieć zielnik systematyczny, to powinien go sam przy pomocy uczniów ułożyć i rok rocznie odświeżać materjałem, który zbierze w czasie wycieczki razem z uczniami.

Młodzież szkolna ma nieraz pasję gromadzenia zbiorów, które pod względem naukowym nie przedstawiają żadnej wartości, zaś pod względem dydaktycznym bardzo problematyczną.

W mniejszym stopniu jak rośliny, niszczy młodzież szkolna zwierzęta. Są miejscowości opodal ośrodków naukowych, lub większych miast, gdzie niektóre gatunki zwierząt np. trytony już zupełnie wyginęły.

Przeciwko temu należałoby energicznie wystąpić, a młodzieży wskazać inną drogę do zaspokojenia żądzy kolekcjonerstwa, np. układać albumy z fotografowanych roślin lub zwierząt. Tak samo dużo zwierząt ginie przy sekcji. Tu i ówdzie pojawiają się głosy przeciwne, ale jak dotychczas sekcjonowanie zwierząt w szkołach średnich odbywa się. Należałoby sekcjonowanie zwierząt w szkole ograniczyć do minimum.

Także więzienie zwierząt po klatkach, akwarjach, terarjach, insektarjach jest niezgodne z prawami ochrony przyrody.

Gdy się już więzi, to należałoby zwierzęta często zmieniać i zastępywać nowemi okazami. Ażeby jednak młodzież nie odwróciła się od przyrody, trzeba z nią urządzać jak najczęściej wycieczki w każdej porze roku i na łonie przyrody zaszczepić miłość ku niej, oraz uczyć czytać z żywej księgi przyrody.

Ważną rolę przy rozbudzaniu zamiłowania do przyrody odgrywają ogrody szkolne. Gdzie nie można mieć ogrodu szkolnego, to przynajmniej należy pielęgnować hodowlę roślin doniczkowych.

Ażeby ochrona przyrody raźnie postępowała naprzód, muszą z nauczycielem przyrody pracować i nauczyciele innych przedmiotów. Najwięcej sposobności ku temu ma nauczyciel geografji. Niemniej wdzięczne pole w tym kierunku ma i historyk. Także i dla nauczyciela literatury i języków znajdzie się sposobność do pogadanki na temat ochrony przyrody.

Pracując więc wspólnie, przyczynimy się w znacznym stopniu do szerzenia idei ochrony przyrody.

Interesujących się sprawą ochrony przyrody odsyłam do „Poradnika dla samouków“ Botanika cz. II. rozdział p. t. „Ochrona przyrody“, opracowany przez Władysława Szafera, w którym czytelnik znajdzie polską literaturę i ważniejsze dzieła w innych językach, dotyczące tej sprawy.

MARJAN WOJTOWICZ.

Kilka słów o pokazach nieba przy nauczaniu kosmografji.

Od grudnia 1931 roku kieruję pokazami nieba dla młodzieży szkolnej, urządzonemi staraniem Kuratorjum Okręgu Szkolnego we Lwowie w porozumieniu z Zarządem Oddziału Lwowskiego Polskiego Towarzystwa Przyjaciół Astronomji. Pokazy te, przyjęte przez młodzież z entuzjazmem, stały się dla mnie bardzo cennym sprawdzianem przewagi poglądowej metody nauczania kosmografji i preparandą jej stosowania.

Nauczanie kosmografji napotyka w szkole średniej na bardzo liczne trudności, zbyt dobrze znane nauczycielom fizyki, którym trud nauczania jej zwykle przypada, bym miał je tu wyliczać. Być może, że skutkiem tych licznych trudności utarła się w nauczaniu kosmografji metoda werbalna. Usiłowania wprowadzenia w tej dziedzinie jakichś ćwiczeń praktycznych niewiele dotychczas pomogły, te bowiem, z któremi spotkałem się dotychczas w literaturze przedmiotu, mają przeważnie charakter ćwiczeń z geografji matematycznej, nie dając uczniom prawie nic z tego, czem zajmuje się astronom nowoczesny, a co mogłoby pozostać trwałym nabytkiem ucznia. Skutkiem tego uczeń nabiera błędnego przekonania, że astronom przez wszystkie noce swego żywota operuje jedynie kątomierzami i zegarem. Nic dziwnego, że cały obszar tej rozległej wiedzy pozostaje dla zwyczajnego inteligenta zakryty i niezrozumiały. Przeciętny mieszczuch z egzaminem dojrzałości nie potrafi rozpoznać choćby kilku gwiazdozbiorów, stojąc pod tym względem niżej od wiejskiego pastuszka, któremu w letnie noce starsi koledzy pokazali na niebie Wóz, Kwokę, Kosiarzy i wiele innych konstellacyj.

Dla uniknięcia takiego stanu uważam, że dobrzeby było zapoznać ucznia z wyglądem nieba gwiaździstego już przed rozpoczęciem samego nauczania kosmografji, zwrócić jego uwagę na gwiazdozbiory, na ruch pozorny sfery niebieskiej, pokazać mu Gwiazdę Polarną, nauczyć szukania Północy i t. p. W ten sposób zdobędziemy drogą obserwacji własnej fundament, na którym możemy już budować dalszy materjał przez program wyznaczony. Osobiście jestem zwolennikiem wieczornego nauczania kosmografji, co można z powodzeniem zastosować w pogodne wieczory kwietnia, maja i czerwca. Te trzy miesiące wystarczą w zupełności na wyczerpanie materjału, na który program ministerjalny przeznacza 20 godzin. Oczywiście może mi ktoś zarzucić, że takie lekcje wieczorne będą utrudnieniem dla uczniów i nauczycieli, mam jednak wrażenie, że wobec małej stosunkowo ilości naprawdę pogodnych wieczorów, lekcyj tych nie byłoby zbyt wiele i stałyby się one bardzo miłemi wycieczkami dla obu stron zainteresowanych.

Na korzyść tego poglądu przemawia charakter sprawozdań, jakie otrzymuję od uczniów, biorących udział w pokazach nieba, któremi kieruję. Z każdego pokazu przychodzi do mnie sprawozdanie krótkie wpraw-

dzie, ale bez błędów rzeczowych, natomiast z odczytów, nawet ilustrowanych przeźroczami, które urządzam w niepogodne wieczory, przychodzą sprawozdania długie, ale pełne błędów rzeczowych, co zresztą nie jest dziwnem, bo nigdy obraz i słowo nie zastąpią bezpośredniej obserwacji ani chwili spojrzenia choćby przez małą lunetkę.

Czuję prawdziwą wdzięczność dla Kuratorjum Okręgu Szkolnego we Lwowie, które przez urządzenie tych pokazów nieba dało mi możność czynienia obserwacyj nad wielką ilością młodzieży różnej płci i rozmaitego wieku. Z tych moich obserwacyj wyniosłem dotychczas jedno niezbite przekonanie: Młodzież naprawdę interesuje się gwiaździstem niebem, ciekawość jej jest ogromna, często stawia mi tyle pytań, że nie mogę nadążyć z odpowiedziami. Wdzięczność młodzieży wyraża się często w formie bardzo delikatnej, po odejściu jej znajduję na tablicy wypisane słowa: „Dziękujemy bardzo“. Jakie to wszystko inne od lekcyj prowadzonych w czterech ścianach dusznej klasy?

Inż. J. PRUCHNIK.

Postępy prac przy meljoracji Polesia.

(Sprawozdanie za rok 1930).

Odbitka z „Czasopisma Technicznego“ — Lwów, 1931 r. 21 str., 2 mapki, 13 rycin.

Sprawozdanie powyższe jest obrazem prac „Biura Meljoracji Polesia“, dokonanych w 1930 r. na Polesiu w związku z projektem odwodnienia tego terenu.

Biuro Melioracji Polesia zostało utworzone rozporządzeniem Prezydenta Rzpltej na wiosnę w 1928 r. i w tymże samym roku rozpoczęło prace polowe.

Zadaniem Biura jest opracowanie ogólnego projektu i kosztorysu oraz planu sfinansowania meljoracji. Termin ukończenia projektu jest przewidziany na rok 1933.

Projekt ma objąć drogi żeglowne i spławne, których regulację w myśl obowiązujących ustaw ma przeprowadzić Państwo własnym kosztem, oraz potoki i kanały odwadniające, do których uregulowania ma się Państwo przyczynić bezzwrotnym datkiem.

Nie będą objęte projektem rolnicze meljoracje szczegółowe, będą jednak stworzone możliwości wykonania takich meljoracyj. Projektuje się więc w tym celu odwadniające kanały na bagnach w odstępach 4—5 km.

Meljoracje szczegółowe pozostawia się do przeprowadzenia spółkom wodnym i właścicielom gruntów.

Rezultatem regulacji będzie pogłębienie koryt rzecznych, przyspieszenie odpływu wód, ochrona gruntów przed zalewem a tem samem podniesienie kultury rolnej i wzmożenie osadnictwa.

Meljoracja Polesia jest rzeczą bardzo pilną z tego względu, że zabagnienie, które postępuje z każdym rokiem w tempie niepokojącem, przerzuca się już obecnie z dolin rzecznych na obszary będące pod pługiem, wskutek czego rolnicy bywają zmuszeni zajmować pod kulturę rolną stoki, porośnięte lasem.

Wydajność jednak tych obszarów wyczerpuje się wkrótce wskutek prymitywnej uprawy, tereny zamieniają się w ruchome wydmy piasczyste, których powtórne zalesienie jest niezmiernie trudne, często nawet niemożliwe. Człowiek opuszcza znowu wydmy, z których już nic wydobyć nie może i w poszukiwaniu nowej ziemi ornej rzuca się dalej na lasy.

Ofiarą takiej ekspansji i dewastacyjnej gospodarki padają puszcze, a ziemie piaszczyste wydarte lasom zamieniają się w wydmy, które jako nieużytki wchodzą wybitnie w skład dzisiejszego krajobrazu Polesia.

Proces powyższy jest wynikiem fizjologicznych warunków kraju, w którym 50% powierzchni zajęły woda i bagna. Przeciwstawić może mu się jedynie regulacja rzek i racjonalne, oparte na podstawach naukowych, skierowanie ekspansji gospodarczo-rolnej na błota i torfowiska a tem samem oszczędzenie lasów.

Z dotychczasowego przebiegu pomiarów i badań wynika, że koszta związane z meljoracją będą wynosić około 150 miljonów zł.

Okazuje się więc, że meljoracja Polesia jest przedsięwzięciem taniem i rentownem.

Prace w terenie dzielą się na cztery zasadnicze działy: I. Pomiary inżynierskie obejmujące: 1) niwelację scisłą, 2) triangulację, 3) zdjęcia wód, 4) hydrografję. II. Studja rolniczo-torfowe, w których skład wchodzi: 1) grupa gleboznawcza, 2) florystyczno-torfowa, 3) ekologiczna. III. Studja geologiczne. IV. Studja ekonomiczne.

W roku sprawozdawczym przeprowadzono niwelację ścisłą na długości 1.090 km. Robót triangulacyjnych w roku 1930 nie prowadzono. Dokonanie bowiem tych pomiarów przy zastosowaniu precyzyjnej poligonizacji przesunięto na rok 1931.

W zakresie zdjęć rzek małych wytrasowano w terenie 3.713 km, oraz osadzono i zaniwelowano 622 reperów. Przy zdjęciach zaś rzek wielkich prace terenowe polegały na uzupełnieniu zdjęć sytuacyjnych w drodze lotniczej. Razem zdjęto sytuacyj rzek na długości 481 km.

W obrębie prac hydrograficznych założono 9 stacyj wodowskazowych, 19 opadowych, uzupełniono stacje ewaporometryczne lądowe, dobudowano ewaporometryczne pływające, oraz zorganizowano stację meteor. II-go rzędu w Brześciu n/B.

Prace grupy gleboznawczej polegały na zdjęciach gleboznawczych terenu, pracach laboratoryjnych i doświadczeniach wegetacyjnych.

W 1930 r. zdjęto obszar odpowiadający 137 arkuszom mapy topograficznej w skali 1 : 25.000.

Prace laboratoryjne odnosiły się do analizy chemicznej i mechanicznej odmian glebowych, opracowania zagadnień gleboznawczych, oraz składu chemicznego torfów.

Prace grupy florystyczno-torfowej skupiały się około badań terenowych i laboratoryjnych. Dorobek tej pracy streszcza się w skartowaniu typów torfowiskowych SW i NE Polesia oraz w dwóch publikacjach przygotowanych do druku.

Poza tem przeprowadzono badania nad zależnością torfowisk od stosunków morfologicznych i hydrologicznych oraz nad problemem procesów zatorfienia w terenach wydmowych.

Wyniki badań ekologicznych omówiono w Dzien. Urz. K. O. S. Lw. Nr. 9, r. 1931.

Niezmiernie interesujące bogactwo materjału z zakresu studjów geologicznych, zdobyte żmudną droga badań odkrywek naturalnych, wykopów, sondowań torfowych i wierceń świdrowych, a związane z tektoniką, stratygrafją i konfiguracją podłoża jest szczegółowo zestawione przez prof. Lencewicza w „Sprawozdaniu Poleskiego Komitetu Geologicznego", Kraków — 1931.

Studja ekonomiczne odnosiły się do sfinansowania robót regulacyjno-meljoracyjnych, zagospodarowania zmeljorowanych obszarów oraz do potrzeb rolnych ludności miejscowej.

W miarę rozwoju badań naukowych i zdjęć inżynierskich w polu są opracowywane i publikowane wyniki tych badań we własnym organie „Prace Biura Meljoracji Polesia", którego poziom jest tak wysoki, iż zdołał zainteresować świat naukowy nietylko w Europie, ale nawet w Ameryce i Azji.

Naogół praca powyższa jest nietylko wyrazem potężnego wysiłku, który wre tak w terenie jak i zaciszach laboratoryjnych Polesia, ale i głębokiej troski Państwa o dobro swych obywateli, kładąc zarazem najistotniejsze fundamenty pod rozwój ich kultury materjalnej i duchowej. Niechże więc praca ta znajdzie się w bibljotekach nauczycielskich i w ręku niemal każdego nauczyciela jako potężny dokument ofiarnej i twórczej polskiej myśli cywilizacyjnej na najdalszych kresach Rzpltej.

Statut Spółdzielni Uczniowskiej Publicznej Szkoły Powszechnej im. św. Anny Nr. 1 we Lwowie [1].

§ 1. Nazwa spółdzielni brzmi: „Spółdzielnia Uczniowska Szkoły Powszechnej im. św. Anny Nr. 1 we Lwowie z odpowiedzialnością udziałami".

Siedzibą spółdzielni jest Szkoła Powszechna im. św. Anny Nr. 1 we Lwowie.

§ 2. Celem spółdzielni jest:

a) dostarczanie za gotówkę wszelkich artykułów użytkowych nabytych hurtownie lub wytworzonych we własnym zarządzie.

b) wspomaganie i zakładanie instytucyj ogólnego pożytku dla swych członków;

c) szerzenie zasad spółdzielczości.

Czas trwania nieograniczony.

§ 3. Członkowie odpowiadają za zobowiązania Spółdzielni tylko zadeklarowanemi udziałami. Członek odpowiada także za zobowiązania w danym roku administracyjnym, zaciągnięte przez spółdzielnie przed jego przyjęciem.

---

[1]) Redakcja Dz. Urz. prosi Dyrekcje i Kierownictwa szkół o nadsyłanie materjałów, ilustrujących charakterystyczne przejawy życia zbiorowego młodzieży szkolnej. Materjały te będziemy stopniowo zamieszczali dla celów informacyjnych i porównawczych. Podajemy powyżej odpis statutu spółdzielni uczniowskiej, uruchomionej w roku bieżącym w jednej z wyróżniających się swym poziomem szkół lwowskich.

§ 4. Udział wynosi 50 groszy. Członek może posiadać najwyżej 5 udziałów.

Wpłacenie udziału dokonane może być ratami, a to przy przystąpieniu połowa, reszta ratami wedle uznania Zarządu.

Nie można żądać zwrotu wpłat przed wystąpieniem lub wypowiedzeniem udziału.

§ 5. A) Członkiem spółdzielni może być: każdy uczeń tutejszej szkoły.

O przyjęciu rozstrzyga Zarząd. Kto nie został przyjęty ma prawo odwołania się do 14 dni do Rady Nadzorczej.

B) Członek ma prawo:

a) korzystać ze wszystkich urządzeń spółdzielni i czynienia zakupów;

b) uczestniczyć w zyskach: 1) w nadwyżce od dokonanych zakupów, 2) w dywidendzie.

Członek obowiązany jest:

a) wpłacić wpisowe i udział;

b) popierać interesy spółdzielni przez czynienie zakupów;

c) stosować się do wskazówek i rozporządzeń Zarządu i Rady Nadzorczej.

C) Członkiem przestaje być:

a) przez dobrowolne wystąpienie;

b) przy przejściu do innej szkoły;

c) przez wykluczenie za działanie na szkodę spółdzielni.

Wykluczenie następuje wskutek uchwały Rady Nadzorczej, przyczem przysługuje wykluczonemu prawo odwołania się do 30 dni do Walnego Zgromadzenia..

D) Udział byłego członka wypłaca się na podstawie zatwierdzonego bilansu tego roku, w którym członek przestał należeć do Spółdzielni.

Udziały są niezbywalne.

§ 6. Władzami spółdzielni są: 1) Zarząd, 2) Rada Nadzorcza, 3) Walne Zgromadzenie.

A) Zarząd przedstawia spółdzielnię i prowadzi jej sprawy. Zarząd składa się z 3 członków i 2 zastępców, których powołuje Rada Nadzorcza bezwzględną większością głosów na okres pół roku. Członkowie Zarządu są odpowiedzialni za prowadzenie ksiąg i majątek spółdzielni.

W razie potrzeby Zarząd przyjmuje pomocników.

B) Rada Nadzorcza składa się z 6 członków i 3 zastępców, których wybiera Walne Zgromadzenie na przeciąg jednego roku. Co pół roku ustępuje połowa przez wylosowanie.

Obowiązkiem Rady Nadzorczej jest czuwać nad czynnościami Zarządu, a w szczególności badać rachunki, a wyniki przedładać Walnemu Zgromadzeniu, nadto:

1) ustala regulamin czynności dla Zarządu,

2) załatwia zażalenia przeciw Zarządowi,

3) wyklucza członków,

4) zwołuje Walne Zgromadzenia.

C) Celem szczegółowego badania zamknięć rachunkowych wybiera Walne Zgromadzenie Komisję Rewizyjną, składającą się z 3 członków.

§ 7. Walne Zgromadzenie jest najwyższym organem i decyduje o wszystkich najważniejszych sprawach spółdzielni. Biorą w niem udział wszyscy członkowie. Zwołuje je Rada Nadzorcza corocznie, najpóźniej

w trzy miesiące po zakończeniu roku obrachunkowego. Na żądanie delegata Rady Pedagogicznej szkoły lub 1/3 ogółu członków musi Rada Nadzorcza zwołać osobne Walne Zgromadzenie. Uchwały zapadają większością głosów obecnych członków. W razie równości rozstrzyga przewodniczący.

§ 8. Rok gospodarczy trwa od 1 września do końca roku szkolnego. Z zakończeniem roku Zarząd sporządza zamknięcie rachunkowe, obejmujące: a) wykaz obrotów, b) bilans, c) rachunek strat i zysków i przedkłada je Komisji Rewizyjnej oraz Radzie Nadzorczej, a te Walnemu Zgromadzeniu do zatwierdzenia.

§ 9. Z zysków przeznacza się: 1) 15% na fundusz zasobowy, aż do osiągnięcia trzykrotnej wysokości wkładek; 2) o reszcie decyduje Walne Zgromadzenie.

§ 10. Ogłoszenia dotyczące spółdzielni wywieszane będą w miejscu specjalnie na to przeznaczonem.

§ 11. Rozwiązanie Spółdzielni nastąpić może: 1) na podstawie uchwał Walnego Zgromadzenia lub 2) na żądanie władz szkolnych. Majątek przechodzi na cele humanitarne szkoły.

§ 12. Stosunek spółdzielni do szkoły:

1) Rada Pedagogiczna sprawuje stary nadzór przez delegata R. P.;

2) szkoła użycza pomieszczenia na cel spółdzielni;

3) uchwały Walnego Zgromadzenia wymagają zatwierdzenia delegata Rady Pedagogicznej;

4) Rada Pedagogiczna na skutek wniosku delegata może przeprowadzić zmianę tego statutu.

Harcerstwo.

Krótki rys historyczny i sprawozdanie z pracy harcerskiej w Stanisławowie.

Ruch harcerski w Stanisławowie obchodził już swoje dwudziestolecie. Rozpoczął się on w czasie, gdy we Lwowie powstały pierwsze drużyny skautowe, mianowicie w roku 1911. Ograniczał się w tym czasie wyłącznie do drużyn męskich. Drużyna I. rekrutowała się z młodzieży gimnazjalnej i istniała przy Sokole, który użyczał jej lokalu i instruktorów. Wojna światowa przerwała wewnętrzną pracę drużyn, ale członkowie ich ofiarnie oddawali swoje młode życie dla zbudowania niepodległej przyszłości dla nas. Mimo dalszego udziału w walce o niepodległość w r. 1918, praca harcerska w tym roku odżywa. Na czele ruchu harcerskiego w Stanisławowie stoją druhowie Cieśla, Markiewicz i inni. Żywsze tempo w pracy daje się odczuć w r. 1921, powstają nawet drużyny wilczęce, lecz te z powodu braku instruktorów wkrótce przestają istnieć. Drużyny gimnazjalne pozostają pod opieką prof. Stampera i phm. Markiewicza. W r. 1926 obejmuje hufiec męski phm. Cieśla Feliks i prowadzi go do dnia dzisiejszego. Powstają drużyny we wszystkich gimnazjach, seminarjach i w bursie im. Kraszewskiego. W r. 1928 powstaje 1 gromada zuchów, w r. 1929 drużyna starszoharcerska, rekrutująca się z harcerzy starszych, nie - uczniów. W r. 1930 powstaje 2 gromada zuchów i drużyna żeglarska. Obecnie hufiec męski liczy 301 harcerzy, zgrupowanych w 9 drużynach, z tego 3 są gimnazjalne, 1 seminarjalna, 2 zuchowe, 1 żeglarska, 1 starszo - harcerska. Komenda hufca, I. drużyna i drużyna starszo-harcerska mają piękne izby w I. gimnazjum,

którego dyrektor p. Jun, obecny prezes K. P. H., otacza harcerstwo życzliwą opieką.

Żeński ruch skautowy rozpoczął się nieco później od męskiego. W r. 1913—14 powstaje I. drużyna żeńska im. Zofji Chrzanowskiej. Drużyna ta istnieje do dnia dzisiejszego, jakkolwiek obecnie obejmuje młodzież państwowego seminarjum żeńsk. Pierwotnie istniała ona przy hufcu męskim i obejmowała młodzież wszystkich szkół stanisławowskich.

W czasie wojny i ciągłych inwazyj praca harcerska zamiera, a dopiero w r. 1921 powstają drużyny przy wszystkich szkołach powszechnych; organizuje je ś. p. druchna Fedewowa. Drużyn jest 6. Taki stan rzeczy istnieje do r. 1923, w którym z powodu braku instruktorek hufiec się rozpada. Pozostaje tylko I. drużyna, początkowo w szkole im. kr. Zofji, następnie przenosi się do państwowego seminarjum żeńsk. Ta też drużyna aż do r. 1930 jest jedyną żeńską drużyną harcerską na terenie Stanisławowa. Ten stały rozwój harcerstwa żeńskiego w tym okresie należy przypisać z jednej strony brakowi sił instruktorskich, z drugiej uprzedzeniu i niechęci żeńskich szkół do organizowania drużyn harcerskich. Hercerki z I. drużyny pracują intensywnie, biorą udział w zlotach, kursach i obozach, one też przeważnie prowadzą pracę harcerską dziś na terenie żeńskiego hufca. W r. 1930 powstaje I. gromadka zuchów przy szkole ćwiczeń Państw. Seminarjum Naucz., oraz II. drużyna w Pryw. Seminarjum Żeńsk. i III. w szkole przemysłowej. Ta ostatnia jednak wkrótce przestaje istnieć. W r. 1930 powstaje na nowo żeński hufiec harcerski, prowadzony do dziś przez Stefanję Stipalównę. Korzystając z chęci i zapału, okazywanego przez młodzież żeńską różnych szkół, organizuje komendantka hufca cały szereg drużyn. I tak dziś liczy hufiec żeński 216 harcerek. Harcerki są zgrupowane w 7 drużynach harcerskich; 2 z nich są seminarjalne: I. przy państw. semin. liczy 41 harcerek, II. przy pryw. semin. liczy 27 harcerek; 2 gimnazjalne: III. w pryw. gimn. im. Elizy Orzeszkowej liczy 18 harcerek, IV. w pryw. gimn. S. S. Urszulanek liczy 48 harcerek; 2 gromady zuchowe: I. przy szkole ćwiczeń państw. semin. żeńskiego — 34 zuchów, II. przy szkole powszechnej S. S. Urszulanek 33 zuchów. Poza tem harcerki starsze tworzą zastęp starszoharcerski, który liczy 14 harcerek. Należą tu abiturjentki seminarjalne i gimnazjalne. Prócz kursów dla drużynowych i zastępowych, zorganizowanych przez komendę chorągwi, w których wzięły udział harcerki prowadzące pracę, staramy się i na naszym terenie uzupełniać wiadomości młodych wychowawczyń. I tak zorganizowałyśmy dotychczas 2 kursy dla zastępowych, 1-szy w r. 1931, 2-gi w r. 1932. Kursy te trwały po 5 dni. Ostatni z nich, w którym wzięło udział 35 harcerek, zaszczycił swoją obecnością p. wizytator Koziara. W czasie wakacyj 14 harcerek wzięło udział w zlotowym obozie komendy chorągwi, 3 z nich ukończyły kurs dla drużynowych. Obóz ten odwiedził P. Kurator.

W grudniu ubiegłego roku 4 harcerki wzięły udział w kursie dla zastępowych we Lwowie, w marcu b. r. 5 harcerek wyjechało na kurs dla zastępowych gromad zuchowych. Wszystkie zastępowe i drużynowe hufca stanisławowskiego tworzą zastęp zastępowych, który raz w tygodniu odbywa rady hufca, prowadzone przez komendantkę. Na tych radach omawia się pracę poszczególnych drużyn, układa się plany dalszej pracy, referuje się książki, czasopisma dla dokształcania tych młodziutkich kierowniczek pracy. Raz w miesiącu odbywają się zbiórki całego hufca. Zbiórki te są przeważnie okolicznościowe, np. zbiórka śląska, zbiórka wielkopostna,

zbiórka ku uczczeniu powstania listopadowego i t. d. Każda zbiórka jest obmyślana i urządzona przez inną drużynę. W zbiórkach i radach hufca biorą udział panie opiekunki drużyn. Poszczególne drużyny odbywają zbiórki 2 razy w miesiącu, poszczególne zastępy raz w tygodniu. Prócz pracy nad wyrobieniem charakteru i pracy umysłowej wprowadza się do drużyny zajęcia praktyczne, rodzaj małego przemysłu. I tak drużyny zarobkują przez szycie, robienie ozdób na drzewka, palm wielkanocnych, sprzedaż kartek harcerskich i t. d. Poza tem zgodnie z nakazem naszego prawa biorą dziewczynki udział w każdej potrzebnej akcji społecznej, z którą się do nas społeczeństwo zwraca. Starsze dziewczynki i abiturjentki współpracują z T. S. L. Wyjeżdżają na wieś z odczytami i przedstawieniami; młodsze robiły wieńce na groby poległych, zbierały książki dla dzieci wiejskich, jedna z drużyn stale opiekuje się ochronką, dokąd codzień dziewczynki zanoszą chleb. Na św. Mikołaja dzieci z ochronki zostały obdarowane ubrankami i zabawkami. Obecnie drużyny, przedewszystkiem zuchowe, biorą udział w akcji „Radjo dzieciom". W styczniu b. r. urządził hufiec żeński opłatek, który prócz opiekunek drużyn zeszczycił swą obecnością ks. kapelan dr. Baziak i przewodnicząca K. P. H. p. Wiktorczykowa. W lecie ub. r. odbyła się jedna całodniowa wycieczka całego hufca, na której odpytywano stopni harcerskich, poczem kilkanaście harcerek złożyło przyrzeczenie.

Aby przygotować dziewczęta do ewentualnej pomocy przy obronie państwa, nie zapomnieliśmy o stronie fizycznej i przysposobieniu wojskowem. W zeszłym roku wzięły harcerki udział w kursie obrony przeciwgazowej, w tym zaś roku będziemy prowadziły systematyczne kursy ratownictwa, obrony przeciwgazowej i służby łączności. Instruktorów użycza nam miejscowa komenda P. W. Poza tem harcerki brały udział w zawodach o państwową odznakę sportową. Zdobyło ją 12 harcerek.

Wiele pomocy użycza nam miejscowe Koło Przyjaciół Harcerstwa. Jest ono wspólne dla hufca męskiego i żeńskiego. Obecnie na czele K. P. H. stoi dyrektor I. gimnazjum p. Jun. W skład Koła wchodzą rodzice i sympatycy harcerstwa, w skład zarządu prócz 8 wybranych członków wchodzą kapelani hufców, dyrektorowie szkół, w których mieszczą się drużyny, opiekunowie drużyn, inspektor szkolny, komendant i komendantka hufca. Zarówno hufiec żeński, jak i męski otrzymują ciągłą pomoc od Koła. Drużyny żeńskie otrzymały na ubiegłe wakacje 2 namioty i 190 zł., poza tem na wyjazdy na kursa udziela K. P. H. subwencji. Członkowie wydziału odwiedzają drużyny harcerskie, badają ich pracę i potrzeby, starając się zaradzić w miarę możności.

Największą trudnością, na jaką napotykamy, jest brak pomieszczeń. Jedynie seminarjum prywatne udzieliło harcerkom izby, w której mogą odbywać zbiórki. Także na zbiórki hufca użycza nam dyrekcja tego zakładu sali gimnastycznej. Poza tem we wszystkich zakładach zajęcia harcerskie odbywają się w klasach: izba harcerska ma tak duże znaczenie dla pracy harcerskiej, że brak jej tę pracę ogromnie utrudnia. Często zajęcia drużyny trzeba uzależniać od tego, czy dana klasa jest wolna, a niektóre ćwiczenia w klasie zastawionej ławkami wcale przeprowadzić się nie dadzą. Poza tem klasa mimowoli wytwarza atmosferę koniecznego przymusu szkolnego, czego w pracy harcerskiej za każdą cenę trzeba unikać.

Na najbliższe wakacje wysyłamy część dziewczynek na obóz instruktorski, część na obóz drużynowych, część zaś weźmie udział w obozie, urządzonym dla hufca stanisławowskiego. Obóz ten ma umożliwić dziewczętom odpoczynek, nauczyć je zaradności i samowystarczalności, dać im wiadomości, potrzebne do prowadzenia pracy harcerskiej w przyszłym roku.

Stefanja Stipalówna
komendantka hufca harcerskiego w Stanisławowie.

Krajoznawstwo i turystyka.

Zaleszczyki i okolica.

Przewodnik krajoznawczy, r. 1931.

Podolskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze może się poszczycić nową cenną publikacją krajoznawczą, opracowaną przez Józefa Schwartza p. t. „Zaleszczyki i okolica“. Autor ujął zagadnienie w dwa działy: część ogólną i szczegółową.

Zostały tu uwzględnione wszystkie momenty cechujące monografje tego typu.

Dziedzina czysto przyrodnicza, a więc położenie geograficzne, strona geologiczna, właściwości klimatyczne, charakterystyczny świat roślinny i zwierzęcy tej miejscowości, zostały trafnie ujęte i umiejętnie przedstawione.

Rys prahistoryczny i historyczny terenu z osiedlami nie pozostawia też nic do życzenia. Opis krajobrazu i zjawisk morfologicznych odznacza się jasnością, przejrzystością oraz wyczerpującą znajomością przedmiotu. Całe dzieło tchnie gorącem umiłowaniem przyrody podolskiej z jej melancholijnemi łanami, malowniczemi jarami i licznemi zabytkami historycznemi i architektonicznemi. Cały omawiany teren to przecież pasaż najrozmaitszych kultur, to pobojowisko niezliczonych plemion i rabusiów stepowych, przewalających się jak potężna fala przez owe obszary, siejąc zniszczenie lub ginąc w nieubłaganej walce o byt. Okolice opisane, to pola sławy, gdzie ostatni rycerze Rzeczypospolitej przedrozbiorowej kładli w Okopach Św. Trójcy i na równinach południowo-wschodnich swe bujne głowy w rozpaczliwych bojach z zaborca wschodnim. Rzecz jest dość bogato ilustrowana, liczy bowiem 16 obrazków z zakresu architektury, fizjografji, etnografji i świata zwierzęcego.

Całość przedstawia się nader sympatycznie, pożądana tylko byłaby dobra fotografja Zaleszczyk względnie widoki najbardziej charakterystycznych partyj miasta oraz jego tła. Plaża, jar miejscowy, malownicze ścianki zwłaszcza od strony rumuńskiej wraz z Dniestrem i mostem kolejowym oraz zakłady ogrodnicze, oddawałyby bodaj w przybliżeniu właściwości i zalety tego „Polskiego Meranu“.

Przydałby się również plan miasta z okolicą, lub przynajmniej szkic kartograficzny, któryby pozwolił z miejsca zorjentować się w bogatym materjale osiedli tak skrupulatnie, skrzętnie i pracowicie przez autora zebranym.

Dr. Józef Kussjan (Czortków).

Sprawy radjowe.

Najbliższe poranki radjowe.

Por. 27. dnia 28-go maja. Poranek turystyczny. Słowo wstępne, odczyt na temat „Szlaki turystyczne na Podolu" wygłosi prof. Józef Opacki z Czortkowa, piosenki podolskie wykonają słuchacze P .K. N. pod kier. prof. Cz. Kozietulskiego.

Por. 28. dnia 4. czerwca. Poranek Moniuszkowski. Słowo wstępne wygłosi dr. M. Szczepańska, uwerturę z op. „Hrabina" i polonez z op. „Halka" odegra orkiestra symfoniczna Szkoły Muzycznej im. I. J. Paderewskiego ze współudziałem orkiestry 26 p. p. pod batutą prof. Tomasza Szyfersa; piosenki: „Znasz-li ten kraj", „Prząśniczka" odśpiewa p. Felicja Misky art. op. akomp. prof. dr. Henryk Guensberg, poczem chór meszany Szkoły im. I. J. Paderewskiego pod batutą prof. F. Rylinga wykona pieśni: „Dzięki Ci, Przedwieczny Panie", „Pod górą", „Pieśń myśliwska" z op. „Halka", „Pieśń poranna".

Por. 29. dnia 11. czerwca. „O zwyrtałowej muzyce". Słuchowisko dla młodzieży wedle opowieści Kazimierza Tetmajera.

Por. 30. dnia 18. czerwca. Poranek organizowany przez Państw. Szkołę Techniczną.

Por. 31. dnia 25. czerwca. Jest to ostatni poranek szkolny w r. szk. 1931/32. Program na tem. „Wakacyjna piosenka uczniowska" wykona Szkoła Kolejowa pod kierownictwem dyr. Teodora Martyniaka.

Odbiór fali radjowej.

W numerach 158 i 159 „Przeglądu Filmowego Teatr. i Radjowego" został podany szczegółowy opis dobrego 2 lampowego odbiornika sieciowego na prąd zmienny. Odbiornik odznacza się dużą selekcją, jest praktyczny i stosunkowo tani. Sprawdzaliśmy aparat w rozmaitych warunkach odbiorczych i wszędzie stwierdziliśmy jego wyróżniające dodatnie wartości. Tam więc, gdzie powstają pracownie radjotechniczne szkolne, odbiornik wzmiankowany może być z zupełnem powodzeniem montowany dla użytku szkolnego.

W numerze zaś 161 tegoż czasopisma znajdujemy opis budowy prostego i taniego wzmacniacza sieciowego, przeznaczonego dla aparatów detektorowych.

Po wzmiankowane numery należy się zwracać bezpośrednio do Administracji we Lwowie, ul. Sykstuska 25. Cena pojedyńczego numeru wynosi 25 groszy.

Echa radjowe.

Poranek trembowelski. Dyrekcja Państw. Gimnazjum w Trembowli otrzymała z powodu poranku szkolnego, zorganizowanego w dniu 23-go kwietnia r. b. listy gratulacyjne ze Lwowa, Krakowa, Brzeska, Bochni i in. Produkcje podobały się wszędzie nadzwyczajnie.

Książki i czasopisma.

Dr. Mieczysław Ziemnowicz.

Rodzina a wychowanie państwowe.

Rozprawa niniejsza wydana w formie broszury w r. 1932 drukiem przez Zakłady Graficzne Ski Akc. Książnica - Atlas we Lwowie, obejmuje 36 stron druku.

Pod względem formy opracowana nadzwyczaj starannie i przejrzyście, o czem świadczy podział treści na sześć rozdziałów: Wstęp. Społeczny charakter wychowania. Wychowanie narodowe a państwowe. Dlaczego wychowanie w Polsce musi być państwowe. Istota wychowania państwowego. Zadanie nauczyciela i rodziny.

Rozprawę cechuje lekkość stylu i głęboka znajomość zagadnienia, a zarazem pożyteczne wskazówki dla nauczyciela i rodziny jako wychowawców, w jaki sposób istotny i niezawodny osiągnąć można utrwalenie ideału państwa w psychice przyszłych obywateli. Autor we wstępie podkreśla, że rodzina pozostanie nadal najważniejszym czynnikiem w wychowaniu młodego pokolenia. Omawiając wychowanie państwowe, dochodzi autor do wniosku, że przedewszystkiem najważniejszem zadaniem dzisiejszej szkoły jest nagiąć przyszłych obywateli do nowych form życia.

Rozpatrując wychowanie narodowe, autor domaga się zerwania z tradycją porozbiorową i podtrzymuje konieczność wychowania państwowego. Podaje, że realizowanie tegoż postulatu nastąpi przez uświadomienie istoty organizacji państwa, przez zaszczepienie kultu dla państwa i jego symboli, rozbudzenie szacunku dla władz państwowych i jej reprezentantów, zrozumienie organizacji państwa i t. p. Autor przestrzega przed frazeologją, tak łatwą i Polakom właściwą — oraz przed przeładowaniem młodych umysłów suchemi teorjami o państwie, wskazuje natomiast, jak młodzież sama ma dojść do kultu państwa, tworząc jego miniaturę w gminie klasowej, kooperatywach uczniowskich i t. p. Poczynając od bardzo bliskich przykładów życia społecznego, dojdziemy do zrozumienia życia państwowego.

Franciszek Wiśmierski — Kołomyja.

Dr. Mieczysław Jeżewski, prof. Akademji Górniczej.

Nauczanie fizyki.

Wyd. Książnica - Atlas, Lwów - Warszawa 1932. Str. 376, cena 10 zł 60 gr.

Polska literatura dydaktyczna została wzbogacona cenną książką Mieczysława Jeżewskiego p. t.: Nauczanie fizyki. Nie powinno jej brakować w żadnej bibljotece zarówno szkół średnich, jak i powszechnych. Powstała ona z wykładów dydaktyki fizyki, które autor od lat ośmiu prowadzi na Studjum Pedagogicznem Uniwersytetu Jagiellońskiego. Jest ona wynikiem, jak zaznaczono na wstępie, długoletnich rozmyślań autora, dyskusyj, oraz myśli, zawartych w naszej i obcej literaturze dydaktycznej.

Książka dzieli się na dwię części: ogólną i szczegółową. W części pierwszej podaje autor na 120 stronach ogólne wskazówki dydaktyczne, odnoszące się do nauczania fizyki. W dziewięciu rozdziałach, zatytułowanych: I. Cele nauczania fizyki. II. Metody pracy badawczej jako wzór metody uczenia się. III. Doświadczenia.

IV. Metoda, sposób i forma nauczania. V. Materjał nauki szkolnej z dziedziny fizyki, jego klasyfikacja, metoda i tok nauczania różnych jego działów. VI. Szkolny zakład fizyczny. VII. Nauczyciel. VIII. Uwagi ogólne. IX. Zakończenie — przedstawia autor cele nauczania fizyki i prowadzące do nich drogi.

Część pierwszą uważać można za syntezę poglądów i dyskusyj, jakie miały miejsce w ostatnich latach dookoła programów i sposobów nauczania fizyki w naszych szkołach, jest ona nadto świadectwem, że mimo pewnych zastrzeżeń a nawet sceptycyzmu, nieodłącznego przy wszelkich nowych prądach, sposoby nauczania fizyki w szkole polskiej, opierające się na samodzielnej obserwacji i doświadczeniach ucznia, wytrzymały próbę życia i zyskały należne im prawa.

Część druga, szczegółowa, dzieli się na kurs niższy i wyższy. W kursie niższym na 80 stronach przedstawia autor w ustępach p. t.: I. Uwagi ogólne. II. Przykłady lekcyj. III. Omówienie szczegółów nauczania, — zarys metodyki szczegółowej nauczania fizyki w niższych klasach gimnazjum oraz wyższych szkoły powszechnej. Żałować należy, że autor nie podał, szerzej nie omówił, a nawet może nie rozwinął tej części na tle znakomitej książki A. Dmochowskiego, Ćwiczenia z fizyki, chemji i mineralogji w klasach 2 i 3 według programu gimnazjum niższego. Wilno 1924.

W kursie wyższym w rozdziałach p. t. Uwagi ogólne. Mechanika. Nauka o cieple. Nauka o falach, akustyka. Magnetyzm i elektryczność. Optyka — podaje autor analizie zasadnicze pojęcia i prawa fizyki doświadczalnej z dydaktycznego punktu widzenia, uwypukla trudności oraz powtarzające się błędy w ich przedstawianiu w szkole średniej i omawia sposoby ich rozwiązania. Opracowanie wielu trudnych kwestyj jest bardzo staranne i sumienne, drogi zalecane przez autora są naogół trafne, tylko niektóre eksperymenty są nieco fikcyjne, trudne do urzeczywistnienia jak np. przy trzecim prawie Newtona. Podkreślam to dlatego, że znane są prostsze.

Staranna szata zewnętrzna książki, niska cena, są dopełnieniem licznych walorów, które zapewnią rychłe powodzenie tej książce, mającej na celu udoskonalenie nauczania fizyki w naszych szkołach.

Michał Halaunbrenner.

Praca ręczna w szkole.

Organ Tow. Miłośników robót ręcznych, kwartalnik poświęcony zagadnieniom nauczania robót ręcznych, rok V. Warszawa, Górczewska 8.

Ukazał się w druku Nr. 4 „Pracy Ręcznej" z r. 1931 o bardzo interesującej treści a mianowicie: Artykuł wstępny p. Wł. Przanowskiego p. t. Pięciolecie naszego wydawnictwa, w którem omawia autor działalność Towarzystwa. Bardzo ciekawą i poważną pracę stanowi artykuł p. Marji Werten: „O nauce rysunku i robót ręcz." w szkołach ogólnokształcących wobec nowych zagadnień sztuki i życia.

P. Walenty Czyżecki w swoim artykule p. t. „Jak uczyć robót z papieru kartonu i tektury" podaje bardzo dobre wskazówki, w jaki sposób można ten dział robót poprowadzić w szkołach powszechnych i seminarjach nauczycielskich. Artykuł ten jest zaopatrzony rysunkami technicznemi, które ułatwiają wykonanie modeli.

Kwartalnik ten stanowi prawdziwą encyklopedję techniczną dla każdego nauczyciela, gdyż wiadomości tam podawane uwzględniają dokładnie wszystko to, co dotyczy nowych prądów przy nauczaniu robót ręcznych i rysunków.

Jest to pierwsze tego rodzaju pismo w Polsce, które zajmuje się najnowszemi zdobyczami i posunięciami w dziedzinie techniki i nauczania robót ręcznych.

Czasopismo to stanowi cenny nabytek dla literatury pedagogicznej i powinien je czytać i studjować każdy nauczyciel, chcąc uczyć dobrze robót ręcznych.

Jest to bezcenna kopalnia wiadomości o robotach ręcznych, doskonała lektura tak dla nauczycieli, miłośników robót ręcznych, jak dla starszej młodzieży szkolnej.

Hejnał.

Zbiór pieśni opracowany przez p. Ottona Mieczysława Żukowskiego w podręczniku p. t. „Hejnał" obejmuje wartościowy repertuar dla męskich chórów szkolnych, dobrany odpowiednio pod względem stopnia trudności. Repertuar zawiera 150 cennych pieśni, pióra wybitnych muzyków polskich, zaś obcych w znikomej ilości. Pieśni te są uszeregowane w ośmiu działach, odpowiadających wszelkim okolicznościom, co daje możność szybkiej orjentacji w wyborze.

Dział wstępny zawiera piękne pieśni patrjotyczne o bogatej treści miłości Boga i Ojczyzny, zaś drugi obejmuje pieśni z okresu zaborczego Polski. Dział trzeci zawiera przeważnie pieśni legjonowe, których piękno potęguje swobodne a miłe zharmonizowanie przez kompozytora p. Ottona Żukowskiego. Nie ustępują też swem pięknem i potęgą harmonji „Pieśń wojenna Moniuszki". „Piosnka żołnierska" Dunikowskiego i inne. Dział czwarty zawiera pieśni towarzyskie, przeważnie we formie melodyj ludowych, zharmonizowanych przez Galla, Noskowskiego, M. Sołtysa, Żeleńskiego, Żukowskiego i innych. Dział piąty stanowi zbiór pieśni okolicznościowych Moniuszki, Galla, Chopina i innych. Dział szósty zawiera pieśni skautów oraz marsze, zaś siódmy to przyroda w pieśni, którego obszerny repertuar jest pełen urozmaicenia utworami obcych kompozytorów, jak Bethovena, Spohra, Schumanna i innych. Ostatni dział zawiera pieśni żałobne.

Podręcznik „Hejnał" został wydany przez Państwowe Wydawnictwo Książek Szkolnych w Kuratorjum O. S. Lw. we Lwowie i zawiera 344 stron druku, ozdobnie oprawiony w płótno ze złoconym napisem tytułowym. Dozwolony przez Ministerstwo W. R. i O. P.

Zdzisław Króliński — Zaleszczyki.

Opis fonetyczny języka ukraińskiego.

Nr. O. 357/32. Zwracam uwagę na wydaną w Krakowie w r. 1932 nakładem Polskiej Akademji Umiejętności pracę naukową dr. Jana Ziłyńskiego, profesora Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie p. t.: „Opis fonetyczny języka ukraińskiego. Prace Komisji Językowej Polskiej Akademji Umiejętności Nr. 19". Praca ta może służyć jako dzieło pomocnicze do nauki języka ukraińskiego dla nauczycieli szkół średnich i powszechnych w celu pogłębienia wiedzy językowej i dokładnego poznania systemu fonetycznego języka ukraińskiego.

Kurator Okregu Szkolnego: p. o. *St. Świderski.* wr.

Z pisemek szkolnych.

Młodzież seminarjów lwowskich im. Asnyka. Prusa, Sobińskiego, Strzałkowskiej, SS. Nazaretanek wydaje własnemi siłami od stycznia b. r. pisemko szkolne (mieś.) p. t. „Dzwon", mogące być — według zapowiedzi komitetu redakcyjnego — organem, któryby był łącznikiem duchowym między bratniemi zakładami nauko-

wemi, i ukazując nam wzajemnie rozliczne przejawy naszego życia zbiorowego, stwarzał zarazem wspólną platformę porozumienia się wzajemnego i szlachetnego współzawodnictwa na polu pracy nad sobą. Podobny niezawodnie cel naznaczył sobie kwartalnik „Nowa Myśl" wydawany przez młodzież Państwowego Seminarjum Nauczycielskiego Żeńskiego im. ks. Franciszka Skarbowskiego w Stanisławowie. Jak wynika z karty tytułowej wychodzi drugi rok.

Pisma te istotnie realizują w części zamierzenia młodzieży: widzimy w nich np. w „Dzwonie" szereg interesujących artykułów, poświęconych twórczości wielkich ludzi w Polsce jak np. Fr. Chopinowi oraz pięknu lwowskiego grodu i odtwarzaniu wrażeń z wycieczek (wystawa regjonalna w Tarnopolu, Trembowla) i t. p.

Na szczególną uwagę zasługuje „Sen" (w numerze pierwszym) przedstawiający fragment z życia szkolnego, (rozmowa między uczennicami a tercjanem Zagłobą), wyrażony stylem Sienkiewiczowskiej Trylogji, — w „Nowej Myśli" natomiast lekcja do opracowania w oddziele III. lub IV. szkoły powszechnej na temat: Ćwiczenia słownikowe — porównanie osób lub rzeczy, następnie obrazki o zabarwieniu społecznem jak „Kwiecień", Dzieje internatu (uczennic), a zwłaszcza „Martwy przyjaciel", które mogą budzić wśród młodzieży szkolnej cnoty społeczne. Z innych artykułów i wierszy przebija się troska o dobro Państwa i zrozumienie jego potrzeb, chęć pracy i poświęcenia się dla niego, szacunek dla tradycji dziejowej, entuzjazm dla rzeczy wielkich i wzniosłych, kult Głowy Państwa jako włodarza Rzpltej oraz uwydatniają się w nich głębokie odczucie piękna przyrody a nadto upodobanie w przedstawianiu fragmentarycznych przeżyć szkolnych i pozaszkolnych.

Styl ich przeważnie poprawny, czasem nawet przepiękny, plastyczny dzięki swej prostocie i szczeremu wypowiadaniu swych myśli i uczuć. Występują wprawdzie tu i ówdzie drobne usterki stylistyczne, napuszystość — zwłaszcza w niektórych wierszach a niekiedy może nawet bezwiednie — stosowanie długich okresów charakterystycznych dla wieku młodzieńczego.

Dobór artykułów, różnego rodzaju „Sprawozdania", „Recenzje" jak np. „Z wystawy obrazów Wygrzywalskiego", film „Na Sybir", „Kroniki szkolne" „Komunikaty", „Rozrywki umysłowe" świadczą o wierze młodych serc we własne siły twórcze.

Pisma te przyczynić się mogą do podniesienia ducha patrjotycznego, społecznego młodzieży, do rozbudzenia i kontynuowania pracy samodzielnej.

Zasługują one na rozpowszechnienie — jako głos młodego pokolenia, który głuszy jego codzienne troski, a który powinien odbić się echem po zakładach pokrewnych sobie, porywając drugich do próbowania własnych sił na tem polu.

Ignacy Osikowicz — Zaleszczyki.

Warunki prenumeraty:

Cena prenumeraty rocznej Dziennika Urzędowego Kur. O. S. Lw. wynosi 7 zł. które można wpłacać całkowicie lub w 2—4 ratach częściowych w ciągu roku do Państwowego Wydawnictwa Książek Szkolnych we Lwowie, ul. Kurkowa 21. Nr. konta P. K. O. 141.751 Telefon zarządu 28 - 47. Dział zamówień 80 - 20.

Nakładem Państwowego Wydawnictwa Książek Szkolnych Kuratorjum Okręgu Szkolnego Lwowskiego.

Odbito w drukarni i litografji Piller - Neumanna we Lwowie, ul. Łyczakowska 3.